

Plats: Kommunkansliet i Klemetsby, Lumparland
Tid: Onsdag 17.2.2021 kl. 19.00

ÄRENDEN

15 §	Sammanträdet konstituerande	1
16 §	Anmälningssärenden	2
17 §	Lokal justeringspott 2021	3
18 §	Utlåtande över ett eventuellt återinförande av ruttaxa för skolskjutsar	4
19 §	Friare fastighetsbeskattning	7
20 §	Fortsatt kompensation för uteblivna inkomster från beskattning av kapitalinkomster	8
21 §	Utkast till havsplan för Åland, utlåtande	9
22 §	Utlåtande över förslag till ny arbetstidslag	13
23 §	Utlåtande över förslag till ny läroplan för barnomsorgen	14
24 §	Anhållan om befrielse från uppdraget som medlem i äldrerådet	15
25 §	Sammanträdet avslutande	16

Denna sammanträdeskallelse har under tiden 11.2–12.3.2021 anslagits på den elektroniska anslagstavlan för kommunala tillkännagivanden på www.lumparland.ax. Protokollet publiceras preliminärt 19.2.2021 på kommunens webbsida för protokoll.

Enligt uppdrag:

Kommundirektör

Mattias Jansryd

15 § Sammanträdets konstituerande

Laglighet och beslutförhet

Protokolljustering

Till protokolljusterare utses Hanna Johansson och Johan Malén.

Protokolljustering sker direkt efter sammanträdets avslutande.

Godkännande av föredragningslistan

Protokolljusterare

16 § Anmälningssärenden

Ks § 16/17.2.2021

1. Amorteringsfrihet på lån beviljade ur penningautomatmedel.
2. Kallelse till förbundsfullmäktigemöte, Oasen 29.1.2021.
3. Trafikreglering Långnäs hamnområde, ÅLR 29.1.2021.
4. Beslut om utanordning av bidrag enligt lagen om finansiering av landsbygdsnäringsar, ÅLR 29.1.2021.
5. Kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst, ÅLR 2.2.2021.
6. Fastställande av kompensationsbelopp för arbets- och pensionsinkomstavgifter 2019, ÅLR 2.2.2021.
7. Amorteringsfrihet på hyresbostadslån från landskapsregeringen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar anteckna de ovan nämnda ärendena till kännedom.

17 § Lokal justeringspott 2021

Ks § 17/17.2.2021

Den lokala justeringspotten är 0,8 procent av lönesumman inom det allmänna kommunala tjänste- och arbetskollektivavtalet per 31.1.2021. 0,8 procent av lönesumman är 499,74 euro vilket således är den summa som ska fördelas ut på personalens löner.

Den lokala arbetsgivarens och huvudavtalsorganisationernas representanter förhandlar om användningen av den lokala justeringspotten. Målet för förhandlingarna är att ge personalen faktiska påverkningsmöjligheter och att i mån av möjlighet uppnå samförstånd genom att höra förhandlingsparterna på lika villkor. Över förhandlingarna ska det upprättas ett protokoll där parternas ståndpunkter med eventuella motiveringar framgår.

Enligt 87 § i förvaltningsstadgan fastställer kommunstyrelsen personalens löner.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar utse kommundirektören att förhandla med huvudavtalsorganisationerna om fördelning av den lokala justeringspotten 2021. Den lokala justeringspotten fastställs sedan av kommunstyrelsen.

18 § Utlåtande över ett eventuellt återinförande av ruttaxa för skolskjutsar

Ks § 18/17.2.2021

Utbildningschefens beredning

Ålands landskapsregering har 29.12.2020 genom beslut 488 I1 beslutat att begära in yttrande från kommunerna, berörda kommunalförbund och branschföreningar angående ett eventuellt återinförande av ruttaxa för skolskjutsar, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 18

Yttrandet ska vara landskapsregeringen tillhanda senast 28.2.2021.

Orsaken till landskapsregeringens begäran är ett brev från Hammarlands kommun som vill uppmärksamma landskapsregeringen på den kostnadsutveckling som skett vad gäller skolskjutsarna sedan systemet med ruttaxa avskaffades 2009.

Kostnaderna för skolskjutsar har under perioden 2008–2018 i det närmaste fördubblats, vilket kan jämföras med Ålands konsumentprisindex som har ökat med 17 % under motsvarande tid. För Lumparlands kommun är kostnadsökningen i linje med genomsnittet för Åland och hela 100 % högre än vad kostnaden var år 2008. Om man räknar ut vad skolskjutskostnaden blir per elev visar det sig att ökningen är 119 % för Lumparlands del. Sett till de åländska kommunerna i sin helhet är det något över medelvärdet på 94 % för samtliga åländska kommuner. Kostnadsökningen per elev toppas av Föglö som en gång i tiden tog initiativ till att avskaffa ruttaxorna för att kunna få in anbud på skolskjutsarna.

En orsak till att skolskjutskostnaderna har skjutit i höjden är den minskade konkurrensen. Ett flertal mindre taxibolag har slutat under de senaste fem åren och speciellt de lokala taxibolagen i form av enskilda näringsidkare slås ut av större bolag med flera bilar. Som en följd av detta blir framkörningssträckorna längre vilket också är en försämring ur miljöhänseende.

Ökad lagstiftning vad gäller säkerheten i taxibilarna medför att antalet elever som får följa med i bilen begränsats samtidigt som nödvändig tilläggsutrustning gjort att kostnaden för nya taxibilar stigit kraftigt. Det leder i sin tur till problem vad gäller lönsamheten i branschen.

Ur ett regionalpolitiskt perspektiv kan det konstateras att kommunerna på södra Åland har varit något mer förfördelade än övriga distrikt. En orsak till detta kan vara att skoleleverna inom södra Åland har svårare att utnyttja

kollektivtrafiken i samband med att de tar sig till och från skolorna. Här behöver steg 2 av Trafikförsörjningsprogrammet sträva till att jämna ut eventuella skillnader mellan de olika skoldistrikten.

Införandet av en ruttaxa skulle säkert påverka lönsamheten i branschen negativt men den okontrollerade kostnadsökningen är inte försvarbar. Då det gäller att se över kommunernas lagstadgade verksamhet kan man snabbt konstatera att de senaste 10 årens kostnadsutveckling har varit alltför kraftig i jämförelse med kommunernas övriga verksamhetsområden.

Taxitillståndsinnehavare med placering i landsbygdskommunerna borde vara skyldiga att upprätthålla skolskjutstrafik i den egna kommunen. Idag finns det taxitillståndsinnehavare som inte lämnar in anbud. Om det beror på att bilarna inte uppfyller kraven på skolskjuts eller om det beror på någon annan orsak är svårt att säga.

En kartläggning över taxitillstånd som utför skolskjutsar skulle vara nödvändig för att se var de största behoven finns av en utökning av antalet taxitillstånd för skolskjutsar med tanke på miljön och kommunernas ekonomi.

För att kommunerna skall komma åt den skenande kostnadsutvecklingen vad gäller skolskjutsar skulle ett återinförande av ruttaxan i kombination med begränsningar av framkörningsavgifterna vara nödvändigt.

Utbildningschefen förordar

Kommunstyrelsen ger ett utlåtande till Ålands Landskapsregering om att ruttaxan i kombination med begränsade framkörningsavgifter bör återinföras. Vidare behöver landskapsregeringen i samband med planeringen av steg 2 av Trafikförsörjningsprogrammet sträva till att jämna ut eventuella skillnader mellan de olika skoldistrikten beträffande elevernas möjlighet att använda sig av kollektivtrafik till och från skolorna.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att som utlåtande till Ålands landskapsregering framföra att ruttaxan eventuellt kan återinföras, men att den problematik som inträffade för Föglö kommun 2009 än idag kan hända ifall man återinför ruttaxan. Framkörningsavgifterna drabbar också randkommunerna oproportionerligt hårt och en eventuell reglering av dessa skulle kunna utredas. Vidare behöver landskapsregeringen i samband med planeringen av steg 2 av Trafikförsörjningsprogrammet sträva till att jämna ut eventuella skillnader mellan de olika skoldistrikten beträffande elevernas möjlighet att använda sig av kollektivtrafik till och från skolorna.

Vid en eventuell översyn av de bestämmelser som reglerar skolskjutsar bör landskapsregeringen också se över finansieringen av just skolskjutsarna inom ramen för landskapsandelssystemet. Förslagsvis kan skolskjutsar, en opåverkbar skillnad mellan kommunerna där vissa kommuner 2018 hade

kostnader uppemot 4 000 euro per elev medan andra hade en kostnad om 300 euro per elev, vara en separat del av landskapsandelssystemet där systemet ersätter verkliga kostnader för skolskjutsar och inte genom en schablonmässig beräkning där skolskjutsarna ingår i den övriga landskapsandelen för grundskola. Även om det inte löser problemet med att skolskjutskostnaderna ökat långt mer än konsumentprisindex så mildrar en sådan lösning den ojämlika ekonomiska tyngd som skolskjutsarna utgör för kommunerna.

19 § Friare fastighetsbeskattning

Ks § 19/17.2.2021

Fastighetsskattelagstiftningen på Åland utgår från att rikets fastighetsskattelagstiftning gäller på Åland, men med några låsta procentsatser vilket gjort att de åländska kommuner är försatta i ett sämre läge än övriga kommuner i Finland.

Föglö kommun har 1.12.2020 beslutat att initiera hos landskapsregeringen om att fastighetsskattelagstiftningen öppnas upp så att kommunerna fritt skulle kunna fastställa sina fastighetsskatter på samma sätt som inkomstskatteprocenten.

Nuvarande system kan anses vara ett väsentligt ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten. Friare fastighetsbeskattning kunde ännu mer än idag utgöra ett alternativ till en eventuellt höjd inkomstskatteprocent. De belopp som flyter in genom fastighetsskatten är också mycket lätt att förutse, till skillnad från den kommunala inkomstskatten.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelse beslutar ställa sig bakom Föglö kommuns initiativ om att ta bort gränserna för fastighetsskatterna på Åland och meddelar Ålands landskapsregering detta.

20 § Fortsatt kompensation för uteblivna inkomster från beskattning av kapitalinkomster

Ks § 20/17.2.2021

Landskapsregeringen har nyligen fattat beslut om utbetalning av ersättning för uteblivna inkomster från beskattning av kapitalinkomster. Den lag som reglerar utbetalningen sista ikraftvarande år är 2021.

Syftet med lagstiftningen är att i någon mån motverka att kommuner med förhållandevis höga kapitalinkomster istället för förvärvsinkomster skulle missgynnas av skattesystemet. Kommunerna erhåller inga andelar av kapitalinkomstskatter och exempelvis många enskilda näringsutövare har en betydande del av sina inkomster som kapitalinkomst istället för förvärvsinkomst. Beloppet som kompenserats har begränsats till cirka 820 000 euro.

Det vore med andra ord viktigt att lagstiftningen förlängs, men helst också utökas med tanke på den kommunala ekonomin på Åland. Här kan nämnas att den ursprungliga lagstiftningen tog hänsyn till gällande kapitalinkomster medan den nuvarande lagstiftningens ersättning baseras på ett medeltal för åren 2011–2015.

Föglö kommun har med anledning av att lagstiftningen upphör att gälla initierat hos landskapsregeringen om fortsatt kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att ställa sig bakom Föglö kommuns initiativ om fortsatt kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst och meddelar landskapsregeringen detta. Däremot tar inte Lumparlands kommun någon ställning till vilket system som ska användas för kompensationen, förutom att det nya systemet ska ta hänsyn till gällande kapitalinkomster.

21 § Utkast till havsplan för Åland, utlåtande

Bmn § 32/25.2.2020

I enlighet med ett EU-direktiv och gällande lagstiftning uppgör landskapsregeringen en havsplan.

Mer info om havsplanen finns att läsa på vår hemsida <https://www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/hallbar-utveckling/marin-kustomradesplanering-havsplanering>.

Landskapsregeringen önskar utlåtandena sig tillhanda senast den 31.3.2020.

Landskapsregeringen ordnar ett informationstillfälle i ärendet för allmänheten den 26.2. och ett för tjänstemän den 28.2. kl 13.00.

Punkter som bl.a. kommer att diskuteras är:

- Vad är havsplanering?
- Vad ska planen användas till?
- Vad är och vad är inte havsplanens syfte?
- Vad är planens målsättningar, möjligheter och krav?
- Vad är tidsramen för Ålands havsplan?
- Vem kan och ska använda havsplanen?

Miljöinspektörens förslag

Nämnden konstaterar att det är bra att en havsplan utarbetas.

Beröringspunkterna med kommunal verksamhet eller kommunal beslutanderätt är dock begränsade. Nämnden har därför inte att anföra i ärendet i nuläget.

Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelserna i Lemland och Lumparland.

Beslut

Nämnden omfattade miljöinspektörens beslutsförslag.

Ks § 41/4.3.2020

Byggnads- och miljöinspektören har upprättat en promemoria som sammanfattar vad havsplanering är och vad havsplanen har för syfte. Promemoria, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 41

Markeringen för hamnområde baserar sig på det transeuropeiska transportnätverkets (TEN-T) övergripande nät, vilket innebär att Långnäs hamn inte är markerad i havsplanen. Med tanke på att Långnäs hamn är väsentlig för exempelvis varutransporter bör man överväga om man ändå ska markera ut hamnen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att så som utlåtande över utkastet till havsplan framföra följande till Ålands landskapsregering:

1. Lumparlands kommun lovordar havsplanens omfattning.
2. Trots att havsplanen baserar sig på det transeuropeiska transportnätverket bör landskapsregeringen överväga att ändå markera Långnäs hamn som ett hamnområde i havsplanen eftersom passagerar- och bilfärjetrafiken är både nationell och internationell.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Bmn § 7/19.1.2021

Landskapsregeringen begär nu utlåtande över ett andra utkast till havsplan för Åland.

Utlåtandena skall inlämnas till landskapsregeringen senast måndagen den 15.2.2021.

Den viktigaste förändringen är att förslaget nu begränsar sig till landskapets allmänna vatten, d v s de vatten i ytterskärgården och öppet hav som förvaltas av landskapsregeringen.

Remissversionen från det förra hörandet finns på landskapsregeringens hemsida:

www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/hallbarutveckling/marin-kustområdesplanering-havsplanering

Om man så önskar kan synpunkter även lämnas på de två dokumenten som utgör bilagor till havsplanen:

- Miljörapport över förslag till havsplan för Åland
- Redovisning av svaren efter första remiss - våren 2020

Miljöinspektörens beslutsförslag:

Nämnden konstaterar att genom att det nu liggande förslaget till havsplan endast gäller vattenområden i den yttre skärgården samt havsområden, och att det endast gäller vattenområden landskapsregeringen förvaltar har beröringspunkterna med kommunal verksamhet eller kommunal beslutanderätt ytterligare minskat från det första förslaget. Nämnden har därför inget att anföra i ärendet.

Ärendets fortsatta behandling sker i kommunstyrelserna i Lemland och Lumparland.

Beslut

Nämnden konstaterar att genom att det nu liggande förslaget till havsplan endast gäller vattenområden i den yttre skärgården samt havsområden, och att det endast gäller vattenområden landskapsregeringen förvaltar har beröringspunkterna med kommunal verksamhet eller kommunal beslutanderätt ytterligare minskat från det första förslaget.

Nämnden ber kommunstyrelsen utreda att kommunen inte behöver bekosta och utföra havsplanering av de inre vattenområden i kommunen som nu i liggande förslag utelämnats.

Ks § 21/17.2.2021

Det andra utkastet till havsplan, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 21

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att som utlåtande över det andra utkastet till havsplan framföra följande till Ålands landskapsregering:

1. Lumparlands kommun konstaterar att beröringspunkterna med kommunal verksamhet eller kommunal beslutanderätt ytterligare minskat från det första förslaget.
2. Lumparlands kommun ser inget självändamål med att de vatten som inte förvaltas av landskapsregeringen planeras. Eventuell planering av vatten bör endast ske när konkret behov av det föreligger. Det kan

också konstateras att det inte föreligger någon skyldighet för en kommun att planera de vattenområden som faller inom kommungränsen.

22 § Utlåtande över förslag till ny arbetstidslag

Ks § 22/17.2.2021

Ålands landskapsregering begär in utlåtande över förslag till ny arbetstidslag. Utlåtandet ska vara landskapsregeringen tillhanda senast 5.4.2021.

Förslaget till ny arbetstidslag innebär att Åland som blankettlag antar rikets arbetstidslag (FFS 872/2019).

Lagförslaget, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 22

Dee mest väsentliga ändringarna är följande:

- Beredskapstiden ska inte räknas in i arbetstiden, om inte arbetstagaren ska vistas på arbetsplatsen eller i dess omedelbara närhet.
- Generösare bestämmelser om flextid.
- Införande i lag om arbetstidsbank.
- En ny skrivning att ersättande vilotid ska vara oavbruten och inte får förläggas till beredskapstid.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att som utlåtande till Ålands landskapsregering över förslaget till ny arbetstidslag framföra att Lumparlands kommun tillstyrker att rikets arbetstidslag (FFS 872/2019) framöver blir gällande på Åland.

23 § Utlåtande över förslag till ny läroplan för barnomsorgen

Ks § 23/17.2.2021

Ålands landskapsregering begär in utlåtande över ett förslag till ny läroplan för barnomsorgen (ÅLR 2020/9838). Remisstiden går ut 15.3.2021.

Läroplanen är tänkt att träda i kraft 1.8.2021. Förslag till läroplan, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 23

Läroplanen ska komplettera och konkretisera barnomsorgens målsättningar enligt landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola. Läroplanen ska främja barnets livslånga lärande, arbetet med den pedagogiska verksamheten och stödja utveckling och lärande. Målet med läroplanen är att ge en likvärdig utgångspunkt inför skolstarten för alla barn på Åland. Läroplanen är ett arbetsverktyg för pedagoger i utformningen av den pedagogiska verksamheten.

Förslag till utlåtande, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 23

Kommunen har inhämtat daghemspersonalens synpunkter över förslaget, vilket förslaget till utlåtande i sin helhet bygger på. Barnomsorgsledaren har val att inte lämna några synpunkter eftersom han varit med i den arbetsgrupp som enhälligt föreslagit den nya läroplanen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att till Ålands landskapsregering avge utlåtande över förslaget till ny läroplan för barnomsorgen enligt Bilaga B – Ks § 23.

24 § Anhållan om befrielse från uppdraget som medlem i äldrerådet

Ks § 24/17.2.2021

Delice Lindegren har 3.2.2021 inkommit med en anhållan om befrielse från uppdraget som medlem i det med Lemlands kommun gemensamma äldrerådet med hänvisning till personliga skäl.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beviljar Delice Lindegren befrielse från uppdraget som medlem i det med Lemlands kommun gemensamma äldrerådet och väljer samtidigt en ny medlem i stället för henne för perioden fram till och med 31.12.2021.

25 § Sammanträdet avslutande

Sammanträdet avslutades kl. XX.XX.

Kommuner på Åland
Ålands kommunförbund
Södra Ålands högstadiedistrikt
Norra Ålands högstadiedistrikt
Mariehamns åkeriförening
Ålands yrkesbilägareförening r.f.

Hänvisning
Initiativ från Hammarlands kommun

Kontaktperson
Controller Per Ringsby

Ärende
**BEGÄRAN OM YTTRANDE ÖVER ETT
EVENTUELLT ÅTERINFÖRANDE AV RUTTAXA
FÖR SKOLSKJUTSAR**

Landskapsregeringen begär härmed in Ert yttrande över Hammarlands kommuns förslag att återinföra ruttaxa för skolskjutsverksamheten. Även andra förslag till utveckling av skolskjutssystemet mottages. Som bekant pågår också en utveckling av kollektivtrafiken på Åland och steg 2 av Trafikförsörjningsprogrammet kommer att behandla utvecklingen av landsortstrafiken. Yttrandet ska vara landskapsregeringen tillhanda senast 29.1.2021.

Bakgrund

Som bakgrund till ärendet kan det konstateras att tidigare var skolskjutsarna underkastade ett system där skjutsarna högst kunde debitera enligt en specifik ruttaxa som fastställdes av landskapsregeringen. Systemet avskaffades år 2009 då landskapsregeringen upphörde att fastställa tariffer för ruttaxan, den gången också som en följd av ett kommunalt initiativ, varvid det nuvarande systemet med konkurrensutsatt upphandling infördes. I brevet från Hammarlands kommun konstateras att kostnaderna för skolskjutsarna har ökat betydligt mer än vad konsumentprisindex skulle motivera. Utgående från befintlig statistik kan det konstateras att skolskjutsningskostnaderna i hela landskapet under perioden 2008-2018 i det närmaste har fördubblats från 0,84 m€ till 1,67 m€. Under samma period har Ålands KPI ökat med ca 17 % och taxikostnadsindex med ca 22 %. Sju kommuner ligger lägre eller runt den kostnadsutveckling som kan härledas till normal kostnadsökning motiverad av index.

Antalet elever i grundskolorna på landsbygden har under samma period ökat i Geta, Finström, Jomala, Hammarland och Saltvik, vilket givetvis förorsakar högre relativa kostnader som således inte enbart ska skyllas på en bristande konkurrens på upphandlingsmarknaden.

Byråchef

Sten Eriksson

BILAGOR

Bilaga 1

Brev från Hammarlands kommun (22.4.2020)

Brev från Föglö kommun (21.10.2008)

Landskapsregeringens beslut 7.5.2009

Bilaga 2. Statistiktabel, skolskjutsdata

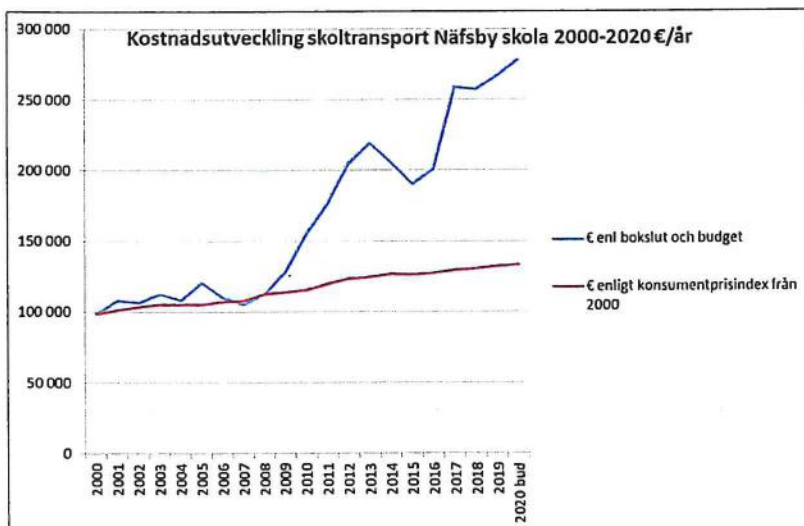

Ålands landskapsregering
PB 1060
22111 MARIEHAMN

Hänvisning: Anhållan
Vårt Dnr: Dac 416/20

ANHÅLLAN OM ATT ÅTERINFÖRA RUTTAXA FÖR SKOLSKJUTS

Kommunstyrelsen i Hammarland anholder om att Ålands landskapsregering fr.o.m. 1.8.2020 eller så fort som möjligt återinför ruttaxa för skolskjuts. Ur nedan stående diagram kan utläsas utvecklingen av kostnaderna för Hammarlands kommun efter det att landskapsregeringen på Föglö kommuns anhållan beslöt genom Dnr K14/08/5/112 av den 7.5.2009 att sluta fastställa särskilda ruttaxor för skolskjuts. Idag fastställs ruttaxor enbart för vanliga taxitransporter. Transportkostnaderna för Näfsby skola var år 2019 267.172,- €. Som en jämförelse kan nämnas att personalkostnader för en heltids klasslärare är ca 53.500 €/år. Skoltransporterna motsvarar år 2019 5 klasslärartjänster. Näfsby skolas transportkostnader utgör år 2019 21,2 % av de totala verksamhetskostnaderna om 1.261.431 €.

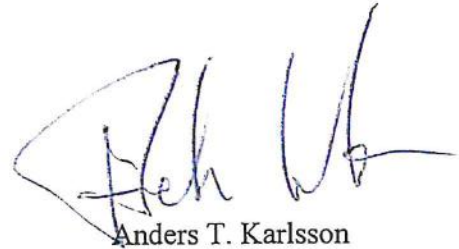

Enligt gällande kontrakt debiterar anlitade entreprenörer för skolskjuts med taxi mellan 4,40-4,70 €/km. För vanliga taxitransporter med full bil d.v.s. åtta passagerare tillåts trafikidkare debitera 2,12 €/km samt grundavgift 5,55 €. Samtliga belopp är utan mervärdesskatt.

Hammarlands kommun har fått en kostnadsökning för skolskjutsarna till Näfsby skola som motsvarar mera än 100.000,- €/år med anledning av beslutet att slopa ruttaxa för skolskjutsar.

Med det ovan anförda som grund framställer undertecknade vördsamt på Hammarlands kommuns vägnar att landskapsregeringen från 1.8.2020 eller så fort som möjligt återinför ruttaxan för skolskjutsar för att hindra möjlighet till utnyttjande av fri prissättning på en marknad som är begränsad.

Ordförande kommunstyrelsen

Anders T. Karlsson

Kommundirektör

Kurt Carlsson

Bilagor: Ålands landskapsregerings beslut Dnr K14/08/5/112

03.12.2008

KH/08/5/112

KOMMUNSTYRELSEN I FÖGLÖ

Nr 1566/08
Degerby 2008-10-21

Ålands landskapsregering

Adress: Tingsvägen 3, 22710 FÖGLÖ
Telefon: 018/50093
Telefax: 018/50047

Hänv.:

Ärende: Anhållan om slopande av rutt-taxan för skolskjuts.

Kommunstyrelsen i Föglö anhåller, på framställan från skolnämnden, hos Ålands landskapsregering om att rutt-taxan för skolskjuts slopas, om möjligt retroaktivt fr.o.m. den 1.10.2008.

Anhålles om möjligast snar behandling av vår anhållan.

I andra hand, ifall detta av någon anledning inte bifalles, anhålles om rätt för skolnämnden i Föglö att avvika från gällande rutt-taxa och i stället anta ett pris per körd kilometer för skolskjutsen.

Kommunfullmäktige i Föglö behandlar ärendet vid sitt sammanträde 13.11.2008 varför ett svar gärna skulle få föreligga tills dess.

På kommunstyrelsens vägnar:

Torsten Sundblom

Kommunstyrelseordförande

Niklas Eriksson

Kommundirektör

Bil.: protokollsutdrag, kst § 215/08-10-06.

Till kännedom:

Skolnämnden i Föglö

Diar.nr. 1567/08.

Föglö grundskola

Diar.nr. 1568/08.

Hänvisning

Kontaktperson
Veronica Johansson

Ärende
**ANHÅLLAN OM ATT RUTTAXAN FÖR
SKOLSKJUTSAR SLOPAS**

Landskapsregeringen konstaterar att anhållan gäller den ruttaxa som fastställs genom landskapsregeringsbeslut. Ruttaxan tillämpas vid regelbundet återkommande transporter som beställs i förväg för samma eller nästan samma färdsträcka och som körs minst fyra gånger under en trettiodagarsperiod. I praktiken betyder det skolskjutsar och andra av samhället finansierade transporter.

I och med att kommunerna har börjat upphandla skolskjutsar, ett system som förutsätter konkurrens, har ett fastställande av ruttaxan i viss mån förlorat sin funktion.

Landskapsregeringen har inhämtat yttrande av kommunerna och högstadiedistriktet. Landskapsregeringen kan på basis av yttrandena konstatera att ett flertal av kommunerna har yttrat sig till förmån för ett slopande, vissa med förbehållet att antalet trafiktillstånd i så fall bör utökas.

Landskapsregeringen beslöt att inte längre fastställa särskilda ruttaxor för taxitrafiken utan endast taxor för konsumenter som baseras på användning av taxameter.

Landskapsregeringen har beredskap att utöka antalet tillstånd om det visar sig att följderna för dem som upphandlar taxitjänster blir orimliga.

L a n t r å d

Viveka Eriksson

Landskapsregeringsledamot Roger Eriksson

FÖR KÄNNEDOM

Kommunerna, skoldistriktet, Ålands polismyndighet, Ålands yrkesbilägarförening, Mariehamns åkeriförening

Kst: § 215

Konstateras att då anhållan innebär att skolskjutskostnaderna stiger avsevärt från dagens läge bör ärendet föreläggas kommunfullmäktige för behandling.

Kommundirektörens förslag:

Kommunstyrelsen föreslår för kommunfullmäktige att skolnämndens förslag/anhållan omfattas om möjligt retroaktivt från 1.10.2008 i annat fall från det datum rutt-taxan slopas eller landskapet godkänner rätt att avvika.

BESLUT:

Godkänns.

Protokolljusterarnas signatur			Protokollet framlagt till påseende	Utdragets riktighet bestyrkes
Nämnd	Kommun- styrelse	Kommun- fullmäktige		

Utgifter för skolskjuts, 1 000 euro

Kostnadsökning 08-18														Elevantal				Kostnad per elev				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Diff	%		2008	2018	Diff	%		2008	2018	%
Brändö	48	51	53	62	59	65	60	58	62	57	57	9	19		42	35	-7	-17		1,1	1,6	43
Eckerö	46	53	54	58	64	71	61	57	60	88	79	33	72		90	74	-16	-18		0,5	1,1	109
Finström	114	108	100	95	82	83	78	85	82	104	103	-11	-10		294	296	2	1		0,4	0,3	-10
Föglö	63	96	124	131	141	142	137	136	127	130	146	83	132		60	38	-22	-37		1,1	3,8	266
Geta	0	0	23	29	31	27	35	31	30	35	42	42	83		41	49	8	20		0,0	0,9	
Hammarland	113	128	155	177	205	220	206	191	217	251	258	145	128		151	185	34	23		0,7	1,4	86
Jomala	131	192	209	238	247	232	276	308	332	336	317	186	142		475	670	195	41		0,3	0,5	72
Kumlinge	45	53	54	55	54	57	59	60	60	61	59	14	31		26	19	-7	-27		1,7	3,1	79
Kökar	34	36	46	50	49	34	40	44	41	34	34	0	0		33	14	-19	-58		1,0	2,4	136
Lemland	84	103	126	176	199	203	185	222	215	232	229	145	173		257	226	-31	-12		0,3	1,0	210
Lumparland	18	26	27	27	32	33	35	37	34	28	36	18	100		47	43	-4	-9		0,4	0,8	119
Saltvik	67	73	82	81	88	95	90	91	86	84	82	15	22		185	197	12	6		0,4	0,4	15
Sottunga	0	0	6	1	0	0	0	0	8	8	8	8	33		12	2	-10	-83		0,0	4,0	
Sund	74	65	62	63	78	85	99	108	127	121	124	50	68		127	100	-27	-21		0,6	1,2	113
Vårdö	0	0	0	28	28	29	31	30	32	32	33	33	18		45	36	-9	-20		0,0	0,9	
Mariehamn	0	0	0	0	0	0	40	42	47	52	61	61	53		1036	1019	-17	-2		0,0	0,1	
Alla kommuner	837	984	1 121	1 271	1 357	1 376	1 432	1 500	1 560	1 653	1 668	831	99		2921	3003	82	3		0,3	0,6	94

Källa: ÅSUB

Ålands KPI 106,5 108 111,6 114,5 116,8 118,2 118,5 119,8 120,9 123,1 124,3 1,17
Kostnadsindex för taxiverksamhet 1,22

Bilaga B – Ks § 21

- Privata vatten
- Kustvattenlinje
- Yttre gräns för landskapet Åland
- Fiskeområde utanför 4 sjömilsgrens
- Kablar, rör och ledningar
- Sjöfartsområden
- Potentiell havsbaserad vindkraft
- Skyddade områden
- IBA-områden
- Potentiell fiskodling

0 10 20 30 40 50 km

Förklaringar till markeringar i havsplanen

I detta dokument ges **förklaringar till de markeringar som gjorts på kartan i förslaget till havsplan**. Förslaget till havsplan innehåller förslag till hur de åländska allmänna vattnen ska användas i framtiden. Markeringarna är preliminära och kan komma att ändras utgående från de svar som inkommer i den andra remissrundan.

De användningsområden som beskrivs i havsplanen är:

- Fiskezoner
- Kablar, rör och ledningar
- Sjöfartsområden
- Potentiell havsbaserad vindkraft
- Skyddade områden och områden med värdefull natur
- Potentiell fiskodling

Privatägda vatten ingår ej havsplanen

Inom landskapet Åland är den största delen av kustvattnen privatägda. De privatägda vattnen omfattas av den kommunala planeringen och ingår inte i havsplanen.

Förklaring till markeringar i havsplan:

Fiskezoner

På **allmänna vatten** (dvs alla kust- och havsområden som ej är privatägda) är grundregeln att den som är bosatt på Åland har rätt att bedriva husbehovsfiske. Oberoende av hemort har var och en rätt att bedriva handredskapsfiske och trolling. Med handredskapsfiske avses allt mete, fiske med spö och pilkfiske. Åländska yrkesfiskare får bedriva fiske i enlighet med gällande regelverk för sådant fiske.

Inom de åländska territorialvattnen får åländska yrkesfiskare bedriva fiske så länge som de följer gällande regelverk inklusive fastställda fiskekvoter. Baslinjen visar gränsen mellan inre och yttre territorialvatten.

Fiskeområdet utanför 4 sjömilsgränsen. I havsplanen markeras området in till en linje 4 sjömil utanför baslinjen får finländska och svenska fiskeflottan fiska, så länge som de följer gällande kvoter. Området runt Bogskär avviker dock genom att området sträcker sig in till en linje 3 sjömil utanför baslinjen.

12 sjömilsgränsen Utanför 12 sjömilsgränsen får övriga Östersjöländers yrkesfiskare fiska så länge de följer gällande kvoter. Övriga Östersjöländers yrkesfiskare får således ej fiska inom åländska vatten.

Medlemsstaterna har rätt att besluta om fiske inom 12 sjömilsgränsen enligt Europaparlamentets och rådet förordning EU nr 1380/2013 om gemensamma fiskeripolitiken.

Kablar, rör och ledningar

I havsplanen ges en schematisk överblick över de viktigaste förbindelserna för kablar, rör och ledningar på de åländska allmänna vattnen.

Markeringen visar således inte de exakta sträckningarna utan visar översiktligt var det finns viktiga anknäytningar till de angränsande regionerna. Mera information om kablar och ledningar hittar ni från [Trafikledsverkets Vagnätsdatabas](#)

Sjöfartsområden

I havsplanen markeras **viktiga områden för sjöfart** inom de åländska allmänna vattnen. Bland dessa ingår:

Farleder och farledsområden.

Befintliga farleder markeras med en 250 m bred buffert (dvs med en totalbredd på 500 m).

Beslut om, drift och underhåll av grunda farleder och farledsområden (max djup 4.1) sköts av

landskapsregeringen. Beslut om, drift och underhåll av djupare farleder sköts av riksmyndigheterna

Transport- och kommunikationsverket och Trafikledsverket. Mera information om farleder och farledsområden hittar ni från [Trafikledsverket](#) och [Ålands landskapsregeringens](#) sidor

IMO områden. Internationella Maritima Organisationen (IMO) har definierat viktiga trafikområden i åländska havsområden. Inom dessa området har markerats bl.a. trafikseparation, områden där man bör vara extra uppmärksam (precautionary areas) och s.k. djuphavsfarleder och trafikleder. Mera information om IMO områden hittar ni från [HELCOM](#)

Övriga viktiga sjöfartsområden. På basis av AIS-data markeras områden utanför farleder, farledsområden och IMO områden där det förekommer 150 fartyg/år eller mera över maritim trafik. Markeringarna har gjorts på basis av [HELCOMs densitetsanalys](#) samt AIS linjedata för år 2019 som har erhållits från HELCOM.

För sjöfartsområden finns ett förslag till ändrad användning jämfört med idag. Efter samråd med de ansvariga riksmyndigheterna föreslås i havsplanen att sjöfarten runt Åland dirigeras till särskilt utpekade korridorer. Uppdelningen medger smidigare etablering av andra verksamheter, tex havsbaserad vindkraft.

Potentiell havsbaserad vindkraft

I havsplanen markeras områden där det i nuläget bedöms mest lämpligt att placera havsbaserad vindkraft (Offshore Wind Farm, OWF).

På kartorna markeras de områden som bedöms mest lämpliga utifrån följande kriterier:

- Djupet ska vara mellan 10–70 m ([Finlands miljöcentral](#))
- Vindförhållanden ska vara goda med en medel vindhastighet på 8 m/s 100 m ovanför havsytan. (Finlands vindatlas, mer information finns [här](#))
- Området mindre än 5 km² markeras inte i havsplanen

På kartorna har ej markerats områden om de överlappar med följande kriterier:

- Sjöfartsområden med en 1,5 km buffert (Havsplanen)
- Kulturella landskap ([Holmar av krononatur](#)) med en 3 km buffert (Ålands fastighetsverk)
- FINIBA områden med en 500 m buffert ([BirdLife Finland](#))
- IBA områden med en 500 m buffert ([BirdLife Finland](#))
- Skyddsområden med en 500 m buffert ([ÅLR, miljöbyrå](#))
- Maritima vrak med en 1 km buffert ([ÅLR, kulturbyrå](#))
- Fritidsbyggnader med en 15 km buffert ([Lantmäteriverkets terrängdatabas](#))
- Bostadsbyggnader med en 15 km buffert ([Lantmäteriverkets terrängdatabas](#))
- Fritid och rekreationsområden med en 3 km buffert (Havsplanen)
- Fyr med en 1 km buffert ([Finlands fyrsällskap](#))
- Flyttfågelområden ([BirdLife Finland](#))

Observera att förslagen till placering är riktgivande. Den exakta placeringen av vindkraftverk kan bestämmas först efter noggranna undersökningar av tex bottenkvalitet, växt- och djurliv, eventuell förekomst av vrak etc. Det betyder att **det kan tillkomma områden inom** de nu markerade områdena där det inte blir tillåtet att placera vindkraftverk. På motsvarande sätt **kan det tillkomma områden utanför** de nu markerade områdena där det blir tillåtet att anlägga vindkraftverk, om undersökningar visar att det inte strider mot andra behov och annan användning.

Skyddade områden och områden med värdefull natur

Åland har godkänt och anslutit sig till Konventionen om biologisk mångfald. Enligt konventionen parterna ska skydda minst 10 % av sina kust- och havsområden. Målsättningen har slagits fast i den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendan. Enligt det strategiska utvecklingsmålet ”Ekosystem i balans och biologisk mångfald” ska minst 10 % av kust- och havsområdena vara skyddade år 2030. Åland har i nuläget skyddat 2,8 % av sina vattenområden.

För närvarande pågår ett arbete att kartera och identifiera havsområden och undervattensnatur av högt värde som underlag för att skydda områden enligt målsättningen. Ett förverkligande skulle bidra till att Åland uppfyller såväl konventionen som mål 14 i FN:s Agenda 2030 om bevarande och nyttjande av haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt.

I havsplanen markeras de områden som landskapsregeringen fastställt som skyddade områden.

Dessa utgörs av:

- Naturreservat
- Natura 2000-områden
- HELCOM-skyddsområden (Baltic Sea Protected Areas, BSPA)
- RAMSAR
- Fågelskyddsområden

I havsplanen markeras även andra områden som identifierats ha högt naturvärde. Dessa är s.k. IBA-områden:

- IBA-områden

IBA områden (eng. *Important Bird and Biodiversity Areas*) utgörs av områden som har stor betydelse för bevarande av våra fågelpopulationer. De områden som är markerade i havsplanen är viktiga uppehållsorter för främst rastande och sträckande sjöfågel. Konceptet har sin grund i EU:s fågeldirektiv, enligt vilket *”Medlemsstater ska klassificera de viktigaste områdena som SPA (Special Protection Areas)*. IBA områden är inte juridiskt bindande men utgör en vetenskaplig grund för utpekandet av områden som behöver skydd enligt fågeldirektivet.

Potentiell fiskodling

Landskapsregeringen anser att odlad fisk är ett hälsosamt livsmedel och en viktig exportprodukt. Näringen skapar arbetsplatser och bidrar till en livskraftig skärgård. Landskapsregeringen vill bidra till att näringen kan utvecklas till en framgångsrik socialt och miljömässigt hållbar bransch. I detta ingår att lokalisera de bästa platserna för odling både ur ett miljömässigt och ekonomiskt perspektiv.

Enligt nuvarande lagstiftning får ny verksamhet komma till stånd om det kan visas att verksamheten inte bidrar till ökad övergödning i området eller att förbättringsoverskott nyttjas. Vid tillståndsprövning har lagen tolkats så att nyetablering eller utökning fiskodling inte är möjlig, om detta samtidigt innebär utökning av utsläpp av kväve och fosfor till havet (tillämpning av Vattenlag (1996:61) för landskapet Åland; kap 5 § 9). I enlighet med vattendirektivet måste alla kustvattenområden (kustvattenförekomster) klassificeras. Målet är att uppnå god status. Den av EU-domstolen utfärdade Weserdomen, som har rättsverkan i alla EUs medlemsstater, innebär att en verksamhet inte kan få tillstånd om den äventyrar uppnåendet av god status eller om den kan orsaka en försämring av statusen i en ytvattenförekomst. För närvarande bedöms ingen åländska kustvattenförekomst ha uppnått god status.

Hopslagning och flytt av befintliga fiskodlingar är möjlig om det sker inom särskilt specificerade områden (Vattenförordning (2010:93) för landskapet Åland, bilaga 9) och om den är förenlig med lagstiftningen i övrigt. Placering av större fiskodlingar är inte möjlig i inner- och mellanskärgårdsområden (Landskapsförordning (2007:57) om odling av regnbåglax och lax i havet).

Vid sidan om de lagbestämmelser som begränsar olika verksamheters påverkan på åländska vatten har Östersjöländerna kommit överens om högsta maximala utsläpp av kväve och fosfor till olika delbassänger till Östersjön inom ramen för HELCOM samarbetet.

Ålands landskapsregering beslöt 2018 att en förutsättning för fiskodling på landskapets allmänna vatten är att en lokaliseringsplan för fiskodling inklusive en konsekvensbedömning tas fram. Arbetet med denna lokaliseringsplan har påbörjats och beräknas vara klart hösten 2021.

Syftet med planen är att identifiera de mest lämpliga platserna i de åländska kust- och havsområdena, inklusive på allmänt vatten. Lokaliseringsplanen är en förutsättning för beviljande av långsiktigt arrende på allmänt vatten och ska enligt landskapsregeringens beslut tas fram i samråd med sektorrepresentanter, ansvariga myndigheter och övriga berörda parter, och beakta såväl ekonomiska, sociala som miljömässiga faktorer. Lokaliseringsplanen kan när den blir klar utgöra underlag för ÅMHM vid beviljande av flytt av någon av de nuvarande odlingarna.

De markeringar som nu presenteras i förslaget till havsplan är hämtat från ett underlag till lokaliseringsplanen.

De områden som har markerats har identifierats med hjälp av en preliminär modell utgående från miljövariabler från satellitdata samt socioekonomiska variabler. Områden inom 1,5 km avstånd från farleder har exkluderats. Beskrivning av de ingående variablerna finns i tabellen nedan. Varje variabel har poängsatts i skalan 1-5 och summan av variablernas poäng indikerar områdets lämplighet för fiskodling. Områden för vilka summan överstiger 82 poäng har markerats som potentiella områden för storskalig havsbaserad odling.

De markerade områdena är preliminära och kommer att uppdateras efter framtagandet av ovannämnda lokaliseringsplan. Det kan konstateras att utgående från gällande vattenlag är det i första hand omlokalisering av befintliga odlingsenheter som skulle kunna bli aktuellt och det är endast en mindre andel av markerad yta som skulle kunna komma ifråga för fiskodling.

Tabell 1. Lista på variabler, enheter och dess poäng.

Variabel och Enhet	1 poäng	2 poäng	3 poäng	4 poäng	5 poäng
Chl-a <i>mg/m³</i>	> 1.802	1.802 – 1.291	1.291 – 0.780	0.780 – 0.268	≤ 0.268
O2 <i>mmol/m³</i>	≤ 369.5	369.5 – 377.5	377.5 – 385.5	385.5 – 393.4	> 393.4
pH	≤ 7.876	7.876 – 7.938	7.938 – 8.000	8.000 – 8.062	> 8.062
Salinitet	> 5.877	5.877 – 5.435	5.435 – 4.994	4.994 – 4.553	≤ 4.553
Temp <i>Celsius</i>	> 6.880	6.880 – 6.180	6.180 – 5.490	5.490 – 4.790	≤ 4.790
Temp SD <i>Celsius</i>	> 6.657	6.657 – 6.267	6.267 – 5.877	5.877 – 5.487	≤ 5.487
NH4 <i>mmol/m³</i>	> 0.429	0.429 – 0.295	0.295 – 0.160	0.160 – 0.026	≤ 0.026
NO3 <i>mmol/m³</i>	> 4.090	4.090 – 2.750	2.750 – 1.420	1.420 – 0.090	≤ 0.090
PO4 <i>mmol/m³</i>	> 0.400	0.400 – 0.298	0.298 – 0.137	0.137 – 0.006	≤ 0.006
Sig. våghöjd <i>m</i>	> 0.542	0.542 – 0.390	0.390 – 0.237	0.237 – 0.085	≤ 0.085
Vind våghöjd <i>m</i>	> 0.418	0.418 – 0.307	0.307 – 0.196	0.196 – 0.085	≤ 0.085
Baltic Sea Impact Index (HELCOM)	> 20	20 – 15	15 – 10	10 – 5	5 – 0
Djup (SYKE-Velmu) <i>m</i>	> 90 0 – 10	-	10 – 15	-	15 – 90

Distans till fiskodlings- hamnar	> 30 km	22.5 – 30 km	15 – 22.5 km	7.5 – 15 km	0 - 7.5 km
Naturskydds-områden med 500 m buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området
EMMA områden med 500 m buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området
Inner- och mellanskärgård 200m buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området
Sjöfartsområden (MSP)	Innanför området	-	-	-	Utanför området
Fritidsbyggnad med 1 km buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området
Bostadsbyggnad med 1 km buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området
Vrak med 500 m buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området
Fisklek och - uppväxtområden 500 m buffert	Innanför området	-	-	-	Utanför området

Källor till Vattenbruk/fiskodlingsmodellen

Data	Rumslig-upplösning	Intervall	Tidsperiod	Källa
Chl-a	4x4 km	Dagligt medeltal	01.01.1993 – 31.12.2018	BALTICSEA REANALYSIS BIO_003_012
O2	4x4 km	Dagligt medeltal	01.01.1993 – 31.12.2018	BALTICSEA REANALYSIS BIO_003_012
pH	2x2 km	Dagligt medeltal	01.04.2018 – 26.04.2020	BALTICSEA ANALYSIS FORECAST BIO_003_007
Salinitet	4x4 km	Månatligt medeltal	16.01.1993 – 16.12.2018	BALTICSEA REANALYSIS PHY_003_011
Temp	2x2 km	Dagligt medeltal	01.01.2016 – 17.04.2020	SST_BAL_SST_L4_NRT_OBSERVATIONS_010_007_B
Temp SD	2x2 km	Dagligt medeltal	01.01.2016 – 17.04.2020	SST_BAL_SST_L4_NRT_OBSERVATIONS_010_007_B
NH4	4x4 km	Dagligt medeltal	01.01.1993 – 31.12.2018	BALTICSEA REANALYSIS BIO_003_012
NO3	4x4 km	Dagligt medeltal	01.01.1993 – 31.12.2018	BALTICSEA REANALYSIS BIO_003_012
PO4	4x4 km	Dagligt medeltal	01.01.1993 – 31.12.2018	BALTICSEA REANALYSIS BIO_003_012
Sig. våghöjd	2x2 km	Timmes rapportering	01.01.2018 – 01.09.2018	BALTICSEA REANALYSIS WAV_003_015
Vind våghöjd	2x2 km	Timmes rapportering	01.01.2018 – 01.09.2018	BALTICSEA REANALYSIS WAV_003_015
Baltic Sea Impact Index	1x1 km	-	-	HELCOM
Djup	20x20 m	-	-	Finlands miljöcentral
Distans till fiskodlingshamnar	-	-	-	Utredning gjort inom havsplaneringen
Naturskydds-områden	-	-	-	ÅLR, Miljöbyrån
EMMA områden	-	-	-	Finlands miljöcentral
Inner- och mellanskärgård	-	-	-	ÅLR, Miljöbyrån
Sjöfartsområden	-	-	-	Havsplanen
Fritidsbyggnad	-	-	-	Lantmäteriverkets terrängdatabas
Bostadsbyggnad	-	-	-	Lantmäteriverkets terrängdatabas
Vrak	-	-	-	ÅLR, Kulturbyrån
Fisklek och -uppväxtområden	-	-	-	ÅLR, Fiskeribyrån

Till Ålands lagting

REMISSVERSION

Tillämpning på Åland av nya arbetstidslagen

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av arbetstidslagen från år 1998 upphävs och ersätts av en ny blankettlag med likalydande namn.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
Landskapsregeringens förslag.....	3
Bakgrund	3
Särskilt om arbetsrätt och arbetstidens förläggning	3
Överväganden	4
Förslagets verkningar	4
Lagstiftningsbehörigheten	5
Ärendets beredning	5
Detaljmotivering	6
Lagtext	9
L A N D S K A P S L A G om	9
tillämpning på Åland av arbetstidslagen	9

Allmän motivering

Landskapsregeringens förslag

Landskapsregeringen ser det som viktigt att regelverket även på Åland följer den allmänna rättsutvecklingen på arbetstidsområdet. Landskapsregeringen föreslår därför att den nuvarande landskapslagen (1998:44) om tillämpning i landskapet Åland av arbetstidslagen upphävs och ersätts av en ny lag med likalydande namn. Landskapsregeringen har kommit fram till slutsatsen att det mest ändamålsenliga är att även fortsättningsvis genom blankettförvarande använda den i riket gällande arbetstidslagen, med vissa undantag.

Bakgrund

För landskapets tjänstemän och för de åländska kommunernas tjänstemän tillämpas landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av arbetstidslagen. Denna lag är i sin tur en blankettlag på arbetstidslagen från år 1996 (FFS 605/1996). Denna lag har upphävts i riket och ersatts av den nya arbetstidslagen (FFS 872/2019) sedan den 1 januari 2020.

Under den tid då den förutvarande arbetstidslagen var i kraft i riket skedde det stora förändringar inom arbetslivet som inte har varit möjliga att förutse vid dess beredning och ikraftträdande. I och med detta såg den finländska regeringen behov att ersätta den gamla arbetstidslagen i sin helhet med en ny lagstiftning som är bättre i fas med sin tid.

En markant förändring i den nya rikslagen är att den öppnar upp för ytterligare möjligheter för flexibla arbetstidsarrangemang. Detta har även visat sig vara en del av vägen framåt under den rådande epidemin för att minska smittspridningen. Arbetstidsbanker införs nu även i lagstiftningen och inte som tidigare endast genom kollektivavtal. Det ger arbetstagaren rätten att föra över inarbetad övertid, mertid och tidsomvandlingsbara penningersättningar till arbetstidsbanken. I lagens mening går det dock inte att föra över ordinarie arbetstid till denna bank, vilket ofta är möjligt via kollektivavtal.

Ett upplägg med en arbetstidsbank är dock ett frivilligt arrangemang som kan avtalas skriftligen mellan arbetsgivaren och en förtroendeman eller dylikt för en arbetsplats. Avtalet blir då bindande för samtliga som företrädaren anses företräda. Det innebär i slutänden att det gäller samtliga på arbetsplatsen.

Om det i ett kollektivavtal stadgas om regler kring arbetstidsbank ska de fortsätta gälla.

Lagstiftningen om arbetstid är fortfarande tvingande rätt, men tillåter i stor utsträckning avvikelser från lagen genom arbets- och tjänstekollektivavtal mellan riksomfattande arbetsmarknadsparter. Förutom det finns det i den arbetstidslagen bestämmelser om icke-organiserade arbetsgivares rätt att tillämpa sådana bestämmelser i ett allmänt bindande kollektivavtal som avviker från lagen.

Särskilt om arbetsrätt och arbetstidens förläggning

Arbetstidsregleringar hör enligt vad som även anförs ovan av hävd till den tvingande rätten och syftet med det är att skydda arbetstagarna från oskäligt långa arbetstider per dygn och vecka. Detta gäller även i nuläget med den gällande lagen på Åland och ska ses som en miniminivå av arbetsskydd för de anställda. Avsteg får endast ske om det särskilt stadgas i lag.

På grund av den så kallade harmoniseringen inom den Europeiska unionen behöver den nationella rätten inom området även förhålla sig till Europeiska unionens råds arbetsdirektiv¹. Utöver detta regleras kör- och vilotider

¹ Direktiv (EG) Nr. 104/93, (EG) 34/2000 och (EG) 88/2003.

inom den tunga trafiken av genom körtidsförordningen², förordningen om färdskrivare³ samt direktivet om arbetstids inom den tunga trafiken för företagare⁴. Att nämna är att det bland annat även finns direktiv kring arbetstid för den civila luftfarten⁵.

Överväganden

Arbetstidslagstiftningen är ett komplicerat område där en stor inverkan på området kommer från olika direktiv och förordningar på unionsnivå. I och med detta blir lagstiftningen oavsett blankettlag eller inte relativt likalydande i hela Finland. Det finns även stora vinster med att ha ett i stort likalydande regelverk på Åland som i riket då det enklare möjliggör förståelse för både arbetsgivare och arbetstagare och samma rättspraxis blir i stort tillämplig.

Av den anledningen blir inte heller någon större skillnad för en arbetstagare oavsett vart han eller hon har sin arbetsplats i landet. Vidare blir skillnaden mellan de olika tjänstemannagrupper som finns inom landskapet även de minimala. Att ha ett regelverk som upplevs som annorlunda eller främmande för en statstjänsteman eller privatanställd tjänsteman kan även det försvåra rekryteringen till landskapets och kommunernas befattningar.

Slutligen finns det även vinster med att den åländska lagstiftningen hålls uppdaterad gentemot förändringar på unionsnivå.

Förslagets verkningar

För landskapets del torde förslaget få vissa ekonomiska konsekvenser och då framförallt när det kommer till frågan om beredskapstid. Till skillnad från tidigare kommer all beredskapstid, jour eller dylikt att räknas in i den totala arbetstiden. Det innebär till exempel att en anställd som har beredskap på arbetsplatsen under ett veckoslut, med adekvat ersättning för detta, ska räkna in den tiden i veckans totala arbetstidsmätt. Med beaktande av kraven på veckovila betyder det i många fall att den personen inte kan arbetsplanernas in veckan efter som tidigare. Detta går inte heller att avtala bort genom kollektivavtal i någon form.

Utöver detta finns det även en möjlig problematik kring bundenheten till arbetsplatsen ur ett arbetsgivarperspektiv. En bundenhet till arbetsplatsen kan uppstå genom villkor om exempelvis kort inställelsetid. En sådan situation kan leda till att det då blir fråga om att tiden ska anses vara arbetstid och inte beredskapstid. Högsta domstolen och Europeiska unionens domstol har i de tre följande domarna gett något så när klarhet i vad som gäller.

Högsta domstolen fastställde i avgörandet 2015:49 att 15 minuters inställelsetid inte påverkade privatlivet i den uträkning att beredskapen skulle anses som arbetstid. Ett beslut i den andra riktningen fastställdes i målet HD 2015:48 där domstolen ansåg att fem minuters uttryckningstid från hemåt efter larm för en brandman, var att anse som för påträngande och att beredskapstiden skulle anses vara arbetstid. I rättsfallet C-518/15 fastställde Europeiska unionens domstol att åtta minuters inställelsetid var för kort och påverkade möjligheterna till personliga aktiviteter.

För landskapets och kommunernas del innebär det i slutänden att en kortare utrycknings- eller inställelsetid än 15 minuter torde kunna anses vara för

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 561/2006 om harmonisering av viss sociallagstiftning på vägtransportområdet.

³ Tillsynsförordningen (EG) nr 22/2006.

⁴ Direktiv (EG) Nr. 15/2002.

⁵ Direktiv (EG) Nr. 79/2000.

inskränkande i privatlivet för den anställde, och att beredskapstiden då ska anses vara arbetstid.

Slutligen kan det finnas ett behov av att lyfta frågan kring frågan kring hemarbete och beredskap i hemmet. Möjligheterna till hemarbete har utökats markant under den pågående pandemin. Det leder i många fall till att en arbetstagare på väldigt kort varsel kan påbörja sina arbetsuppgifter. Under normal arbetstid torde detta inte vara något problem men under beredskap i hemmet kan det leda till att högsta domstolen gör samma bedömningen som rättsfallet med brandmannen ovan. Det vill säga att om arbetstagarna kan verka omedelbart från hemmet och förväntas göra det så skulle beredskap i hemmet kunna anses som arbetstid.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 1951-års självstyrelselag rådde det delad behörighet på arbetsrättens område mellan riket och landskapet. Riket hade behörighet över allt förutom arbetsavtal, arbetsreglemente och läroavtal där detta istället tillkom landskapet. Efter en ändring år 1975 av självstyrelselagen erhöll även landskapet behörighet att genom tjänstekollektivavtal lagstifta om villkoren i landskaps-tjänstemännens och de kommunala tjänstemännens anställningsförhållanden. Enligt den rådande självstyrelselagen (1991:71) har landskapet Åland behörighet ifråga om dess tjänstemän samt även för kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda⁶. I övrigt faller arbetsrätten in under rikets behörighet⁷ om inte annat fastställs genom lag⁸.

Ålandsdelegationen fann senast, år 1998, att det inte förelåg hinder och att den nu gällande lagen föll inom landskapets behörighet. Dock så lyft de frågan om arbetsrådet och deras ställning för landskapet. Arbetsrådet kommer även fortsättningsvis ha samma funktion som tidigare även på Åland.⁹

Inför antagande av den nu gällande arbetstidslagen anförde högsta domstolen¹⁰ samma slutsats, det vill säga att inga hinder förelåg för ett ikraftträdande.

Ärendets beredning

Förslaget är en tjänstemannaberedning och ska skickas som remiss till följande instanser:

Landskapets myndigheter

- Alandia Shipping Academy
- Datainspektionen
- Fordonsmyndigheten
- Högskolan på Åland
- Lotteriinspektionen
- Upphandlingsinspektionen
- Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet
- Ålands energimyndighet
- Ålands folkhögskola

⁶ Självstyrelselagen (1991:71) för Åland, 18 § 1, 2 och 4 punkterna.

⁷ Självstyrelselagen (1991:71) för Åland, 27 § 21 punkten.

⁸ Självstyrelselagen (1991:71) för Åland, 29 § 1 mom. 6 punkten.

⁹ Se Ålandsdelegationens utlåtande Nr 13/98, Landskapslag om tillämpning ilandskapet Åland av arbetstidslagen.

¹⁰ Se högsta domstolens utlåtande nr. 1178 givet 08.94.1998 med diarienummer OH 98/38.

- Ålands gymnasium
- Ålands hälso- och sjukvård
- Ålands kulturdelegation
- Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
- Ålands musikinstitut
- Ålands ombudsmannamyndighet
- Ålands polismyndighet och
- Ålands statistik- och utredningsbyrå.

Landskapets kommuner och dess förbund

- Eckerö kommun
- Hammarlands kommun
- Geta kommun
- Jomala kommun
- Finströms kommun
- Mariehamns stad
- Saltviks kommun
- Sunds kommun
- Lemlands kommun
- Lumparlands kommun
- Vårdö kommun
- Föglö kommun
- Sottunga kommun
- Kumlinge kommun
- Brändö kommun
- Kökars kommun
- Kommunernas socialtjänst
- Ålands kommunförbund och
- Kommunernas socialtjänst

Landskapsregeringens förvaltningsavdelningar och landskapets avtalschef.

Arbetstagarorganisationerna (tjänstemannaorganisationerna) inom landskapet

- Akava-Åland r.f.
- FOA-Å r.f.
- TCÅ r.f.
- Tehys fackavdelning på Åland r.f. och
- Ålands Tekniska Funktionärsorganisationers Centralförbund r.f.

Förslaget sänds dessutom för kännedom till lagtingspartierna, riksförlikningsmannen, arbetsrådet och till arbetsrådet.

Detaljmotivering

1 § *Tillämpning av arbetstidslagen*. Paragrafen anger att arbetstidslagen ska vara tillämplig på landskapets och de åländska kommunernas tjänstemän. Lagen ska vara tillämplig som den lyder vid varje tidpunkt med de avvikelser som följer av blankettlagen. Det innebär att eventuella ändringar i rikslagen blir tillämpliga omedelbart även för landskapets och de åländska kommunernas tjänstemän.

Om det i lag särskilt föreskrivs företräder respektive styrelse för landskapets affärsverk som förhandling– och avtalspart i frågor som rör den egna verksamheten. Det föreslås där att vad arbetstidslagen förskriver om arbetsgivarföreningar vars verksamhet omfattar hela landet även ska gälla gentemot ett av landskapets affärsverks styrelse. Det innebär att de är förhandlings– och avtalspart i frågor som rör det egna verket å landskapsregeringens vägnar.

När det gäller arbetstagarföreningar vars verksamhetsområde gäller hela landet föreslås det att det i landskapet ska gälla för de regisserade vars huvudändamål är att bevaka tjänstemännens intressen (tjänstemannaförening). Dessa ska även sedan anses företräda arbetstagarna av landskapsregeringen efter prövning. Förslaget överensstämmer med reglerna i 3 § landskapslagen (1979:22) om tjänstekollektivavtal.

2 § *Tillämpningsområde.* I rikets arbetslag ges olika riksomfattande arbetstagar- och arbetsgivarföreningar möjlighet att genom kollektivavtal avtala om avvikelser från lagen. I landskapet Åland är det landskapsregeringen respektive kommunernas avtalsdelegation som företräder arbetsgivarsidan. I och med att arbetstidslagen hänvisar till riksomfattande arbetsgivarföreningar, behöver det tydliggöras att det på Åland är landskapsregeringen och kommunernas avtalsdelegation som det regelverket tillämpas gentemot.

3 § *Skötsel av förvaltningsuppgifter.* I paragrafen förslås det att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statsrådet och olika riksmyndigheter ska skötas av landskapsregeringen. Landskapsregeringen kommer således verka som tillsynsmyndighet.

4 § *Hänvisning i rikslag.* I denna paragraf föreslås det att hänvisningar i arbetstidslagen till rikslagstiftning istället ska gälla gentemot bestämmelser i landskapslagstiftningen.

5 § *Avvikelser från bestämmelser i arbetstidslagen.* I 19 § i arbetstidslagen finns bestämmelser angående nödarbete. I bestämmelserna föreskrivs det bland annat att arbetsgivaren ska göra en anmälan till arbetarskyddsmyndigheten. Det ankommer sedan på arbetarskyddsmyndigheten att pröva ärendet samt vid behov vidta åtgärder. I ett fall där en landskapstjänsteman vid landskapsregeringen beordrades till nödarbete innebär det att arbetsgivaren och övervakande myndighet blir densamma. Det förslås därför att vad som förskrivs i 19 § arbetstidslagen inte ska tillämpas i dessa fall. Nödarbete torde dock endast ske i en sparsam utsträckning för denna personalkategori. Bestämmelserna i 19 § ska dock tillämpas när det kommer till landskapets myndigheter till exempel Ålands hälso- och sjukvård och Fordonsmyndigheten, de dessa är självständiga myndigheter.

I 39 § i arbetstidslagen finns bestämmelser kring dispens och att en sådan ska sökas hos regionförvaltningsverket. Inom landskapet är det istället landskapsregeringen som fyller regionförvaltningsverkets funktion i detta avseende, och förslaget är därför att precis som i nuvarande lagstiftning, att dispens i stället ska söka hos landskapsregeringen som tillsynsmyndighet. När landskapsregeringen själva är arbetsgivaren ska dock ingen dispens krävas enligt denna lag. Lagen ska dock i övrig följas och en tjänsteman som anser att landskapsregeringen inte följt de krav som lagen ställer har möjlighet att få saken prövad av domstol.

I 43 § i arbetstidslagen lyfts framläggningsskyldigheten fram. Den innebär att arbetsgivaren eller dennes företrädare ska hålla arbetstidslagen, föreskrifter och tillstånd till undantag med mera tillgängligt för arbetstagarna.

Landskapsregeringen föreslår att även att denna skyldighet ska omfatta

landskapslagen samt de tillstånd och föreskrifter med mera som utfärdats med stöd av denna lag.

6 § *Landskapsförordning*. Landskapets tjänstemän har i regel fast- eller flexibel arbetstid genom olika typer av avtal. Dock finns det en möjlighet att genom en förordning undanta en viss tjänst från arbetstidslagens regelverk, om det handlar om en tjänst som på grund av sina arbetsuppgifters särdrag är svår att arbetstidsplanera. Därför kan det finnas ett behov att genom förordning kunna undanta vissa tjänster från regleringarna i arbetstidslagen enligt 2 § 1 mom. 1 och 4 punkterna. I dagsläget handlar det endast om ett fåtal tjänster av ledande karaktär.¹¹

¹¹ Se Ålands landskapsstyrelses beslut med diarienummer F30/99/1/8.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

1.

L A N D S K A P S L A G **om** **tillämpning på Åland av arbetstidslagen**

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1§

Tillämpning av arbetstidslagen

Arbetstidslagen (FFS 872/2019) ska tillämpas på landskapets och kommunernas tjänstemän med de avvikelser som följer av denna lag.

Arbetstidslagen ska tillämpas i landskapet sådan den lyder när denna lag träder ikraft. Sker därefter ändringar i lagen ska de ändrade bestämmelserna gälla för landskapets och kommunerna tjänstemän från tidpunkten då de träder i kraft i riket om inte annat följer av denna lag.

2§

Tillämpningsområde

Vad i arbetstidslagen föreskrivs om riksomfattande arbetsgivarföreningar ska i landskapet tillämpas på landskapsregeringen, kommunala avtalsdelegationen samt även affärsverks styrelse i de fall det regleras i lag, om det i lag bestämts att styrelsen ska företräda landskapet som förhandlings- och avtalspart i tjänstekollektivavtal.

Vad i arbetstidslagen föreskrivs om riksomfattande arbetstagarföreningar ska i landskapet gälla sådana registrerade föreningar vars egentliga ändamål hör att bevaka tjänstemännens intressen och vilka är part i tjänstekollektivavtal.

3§

Skötsel av förvaltningsuppgifter

De förvaltningsuppgifter som enligt arbetstidslagen ankommer på riksmyndighet ska i landskapet utföras av landskapsregeringen.

4§

Hänvisning i rikslag

Hänvisningar i den rikslag som avses i 1 § till bestämmelser i rikslagstiftningen ska inom landskapet avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

5§

Avvikelser från bestämmelser i arbetstidslagen

För de tjänstemän som nämns i 1§ 1 mom. denna lag ska följande avvikelser från bestämmelser i arbetstidslagen gälla

1) i de fall landskapet är arbetsgivare ska vad som förskrivs om arbetsgivare i 19 § tillämpas endast när annan myndighet än landskapsregeringen företräder landskapet,

2) i de fall landskapsregeringen företräder landskapet som arbetsgivare krävs inte dispens enligt 39 § och

3) arbetsgivarens framläggningsskyldighet enligt 43 § ska även omfatta denna lag samt de förfaranden och tillstånd som utfärdats med stöd av lagen.

6 §

Landskapsförordning

Landskapsregeringen kan inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att bestämmelser som utfärdats med stöd av 2 § 1 mom. 1 och 4 punkterna.

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft de_____. Genom denna lag upphävs landskapslagen (1998:44) om tillämpning i landskapet Åland av arbetstidslagen.

De beslut och avtal som fattas med stöd av den upphävda lagen förblir dock i kraft, om de inte strider mot denna lag.

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande ledamot

Förslag till:
Läroplan för barnomsorgen
i landskapet Åland

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
2. BARNOMSORGENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL	4
2.1 Styrdokument	4
2.2 Leken	4
2.3 Det livslånga lärandet och nyckelkompetenserna	4
2.4 Hållbar utveckling	8
2.6 Planering, utvärdering och utveckling	8
3. BARNOMSORGENS RIKTLINJER OCH VÄRDEN	10
3.1 Verksamhetskultur och värdegrund	10
3.2 Jämlikhet, demokrati och normkreativt förhållningssätt	10
3.3 Den pedagogiska miljön	11
3.4 Pedagogernas roll	11
3.5 Mångsidiga arbetssätt	11
3.5 Barnets styrkor lyfts genom positiv pedagogik	11
3.6 Samarbete	12
4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN	13
4.1 Lärområden i barnomsorgen	14
4.2 Lärområden i förundervisningen	17
4.2.2 Samarbete med skolan	19
5. STÖD FÖR BARNES UTVECKLING OCH LÄRANDE	20
5.1 Barnhälsa	20
5.2 Arbetsgången inom stöd för utveckling och lärande	20
5.3 Stöd till barn med annat modersmål än svenska	21
6. FRITIDSHEMSVERKSAMHET	22
6.1 Beskrivning av fritidshemsverksamhet	22
6.2 Utvärdering av verksamheten	23
6.3 Fritidshemsverksamhet för barn med stöd för lärande och skolgång	24

1. INLEDNING

Landskapet Åland har antagit en ny landskapslag om barnomsorg och grundskola¹. För att uppnå en för Åland enhetlig barnomsorg och förundervisning ger Ålands landskapsregering ut en läroplan för barnomsorgen. Läroplanen träder i kraft 1.8.2021 och är *avsedd för hela barnomsorgens verksamhet*.

I arbetet med läroplanen har en kommitté varit tillsatt. Motsvarande styrdokument i de nordiska länderna har granskats och sakkunniga samt övriga berörda på Åland har hörts. Den sammanvägda kunskapen har sedan sammanställts till en helhet som passar åländska förhållanden.

Läroplanen ska komplettera och konkretisera barnomsorgens målsättningar enligt landskapslagen om barnomsorg och grundskola. Läroplanen ska främja barnets livslånga lärande, arbetet med den pedagogiska verksamheten och stödja utveckling och lärande. Målet med läroplanen är att ge en likvärdig utgångspunkt inför skolstarten för alla barn på Åland. Läroplanen är ett arbetsverktyg för pedagoger i utformningen av den pedagogiska verksamheten.

Att delta i barnomsorgsverksamhet har visat sig ha fördelar både på individuell- och samhällsnivå. En utvecklad barnomsorg minskar behovet av utökade sociala och pedagogiska insatser och ger mer inkluderande samhällen. Utgående från studier har man kunnat se att barn som deltagit i barnomsorg under mer än ett år fick bättre resultat i språk och matematik i skolan. Barnomsorgen är ett viktigt verktyg för att bekämpa ojämlikhet och utbildningsfattigdom.²

¹ LL om barnomsorg och grundskola (2020:32)

² Proposal for a Council Recommendation in High Quality Early Childhood Education and Care Systems, 24.4.2019, nr. 7976/19, s. 3.

2. BARNOMSORGENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

Barnomsorgen har som uppdrag att skydda och främja barnets rätt till en god och trygg barndom. Pedagogiken i barnomsorgen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde, respekt för livet, de mänskliga rättigheterna och en hållbar livsstil. Barnomsorgen ska genom pedagogisk verksamhet, lekmöjligheter och god omsorg vara ett stöd för vårdnadshavarna i deras ansvar för barnets fostran³. Verksamhetsspråket i barnomsorgen är svenska.

Barnomsorgen främjar barnets utveckling och lärande, arbetar för jämlikhet samt förebygger marginalisering. De färdigheter som barnet tillägnar sig i barnomsorgen stärker dess möjlighet till delaktighet i samhället. Det finns naturliga kontakter till både utbildningsväsendet och sociala sektorn⁴. Barnomsorgen består av pedagogik och omsorg och lägger grunden till det fortsatta lärandet.

Förundervisningen är en del av barnomsorgen och ges året innan läroplikten inleds. Förundervisningen kan organiseras som åldersintegrerad alternativt åldersenhetlig verksamhet, under ledning av lärare i barnomsorg/förundervisning.

2.1 Styrdokument

Barnomsorgens verksamhet styrs av landskapslagen om barnomsorg och grundskola. Övriga styrdokument inom barnomsorgen är *läroplan för barnomsorgen*, kommunens *utbildningsstadga* och *arbetsplanen*. Läroplanen kompletterar och konkretiserar den övergripande målsättningen för barnomsorgen som lagen anger. Utbildningsstadgan innehåller de allmänna grunderna för barnomsorgens och grundskolans verksamhet i kommunen. Verksamheter inom barnomsorgen ska ha en *arbetsplan* som beskriver verksamhetens genomförande, uppföljning och utvärdering. Rekommendationer om arbetsplanens utformning ges av landskapsregeringen.

Även privat barnomsorg omfattas av ovan beskrivna styrdokument⁵.

2.2 Leken

Leken är central inom barnomsorgsverksamheten och har ett obestridligt egenvärde. Leken är barnets värld och arbete. Den ger tillfredsställelse, glädje och nöje och dess betydelse för barnets välbefinnande, utveckling och lärande ska beaktas i all planering av verksamheten.

Leken är ett sätt att bearbeta och få kunskap om omvärlden. Genom lek lär sig barnet att skapa relationer och lösa problem och konflikter. Barnet lär sig sociala normer och roller och utvecklar sin identitet och självkänsla. I leken ges barnet även möjlighet att utveckla sin fin- och grovmotorik och uppleva rörelsegglädje. Leken utvecklar även kommunikativ förmåga, fantasi och ger barnet möjlighet att uttrycka känslor. Leken har fysisk, psykologisk, pedagogisk och social betydelse för barnets utveckling.

2.3 Det livslånga lärandet och nyckelkompetenserna

Rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande⁶ är den första principen enligt Europeiska kommissionens pelare för sociala rättigheter. Barnomsorgen har en viktig roll i grundläggandet av det livslånga lärandet. Ett livslångt lärande innebär att lärandeprocessen fortgår i alla åldrar, inom alla

³ LL om barnomsorg och grundskola 1 §, del II.

⁴ Proposal for a Council Recommendation in High Quality Early Childhood Education and Care Systems, 24.4.2019, nr. 7976/19, s. 3.

⁵ LL om barnomsorg och grundskola, 30–31 §§, del II.

⁶ Meddelande från EU-kommissionen: En europeisk pelare för sociala rättigheter COM (2017)

livsområden och att lärandeförutsättningarna utvecklas i ett tidigt skede och befästs genom hela utbildningssystemet.

I det livslånga lärandet har nyckelkompetenser, som den vuxna individen kan ha nytta av, utformats. De nyckelkompetenser som anges av EU-kommissionens syftar till att lägga grunden för mer jämlika och demokratiska samhällen. Nyckelkompetenserna stöder utvecklingen av individens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. EU-kommissionens rekommendationer för nyckelkompetenser är de kompetenser som alla individer behöver för personlig tillfredsställelse och utveckling, social inkludering och aktivt medborgarskap⁷.

Läroplanen utgår från lärandet som en process där barnet tillägnar sig kunskaper och färdigheter i växelverkan med andra barn, pedagoger och den närmaste omgivningen. Lärandet är en helhetsbetonad process som innefattar handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser och tankar.

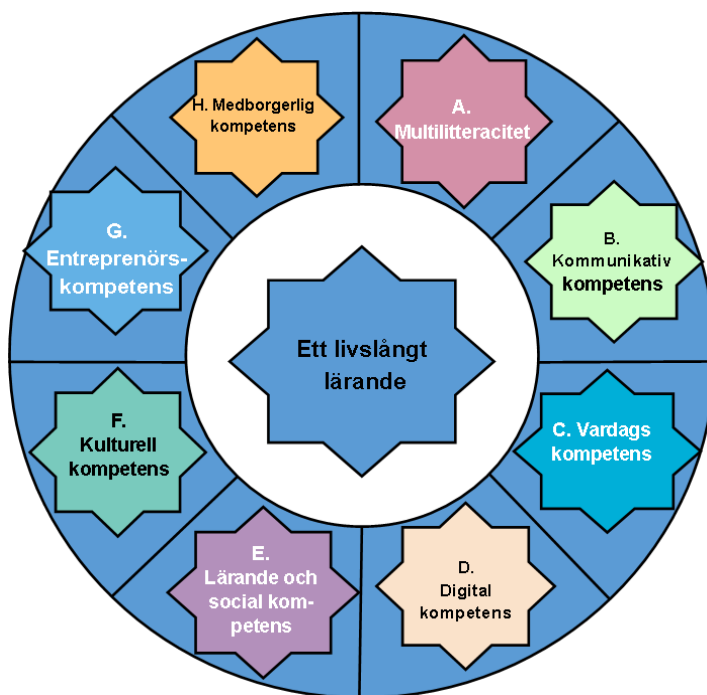
I barnomsorgen lär sig barnet på många olika sätt, till exempel genom att leka, röra på sig, utforska, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar och sporrar barnet att utvecklas och väcker barnets lust att lära.

Mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom läroplanen för barnomsorgen och läroplanen för grundskolan. Beskrivningen av kompetenserna i läroplanen har anpassats för barnomsorgen. I barnomsorgen arbetas systematiskt med olika lärområden, ett arbete som i sin tur bidrar till barnets utveckling av mångsidig kompetens.

⁷ EU kommissionens förslag till rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande.COM (2018) 24 final.

De åtta kompetenserna enligt läroplanen:

- A. Multilitteracitet
- B. Kommunikativ kompetens
- C. Vardagskompetens
- D. Digital kompetens
- E. Lärande och social kompetens
- F. Kulturell kompetens
- G. Entreprenörskompetens
- H. Medborgerlig kompetens

Nedan ges en presentation av de olika nyckelkompetenserna och vad de kan innebära inom barnomsorgen. Pedagogernas⁸ roll är att handleda och stödja barnet i utvecklingen mot mångsidig kompetens.

A. Multilitteracitet: *"Utveckla en förmåga att förstå och bli förstådd"*

Multilitteracitet innebär förmågan att förstå sin omvärld och göra sig förstådd. Det innefattar även bildkunskap, symbolspråk och mediekunskap. I verksamheten innebär det till exempel att förstå bilder och symboler, att samtala eller söka information med digitala verktyg.

B. Kommunikativ kompetens: *"Utveckla barnets förmåga att kommunicera, uttrycka sig och förstå andra"*

Kommunikativ kompetens innebär att förstå och kunna kommunicera med andra. Det innefattar även förmågan att reflektera över sina egna värderingar och attityder samt att lyssna och förstå andras sätt att se på saker. I verksamheten innebär det till exempel att uttrycka sig, lyssna in andra, argumentera, diskutera och genom till exempel sagor succesivt öka sitt ordförråd.

⁸ Pedagogerna syftar till alla som arbetar pedagogiskt i barnomsorgen.

C. Vardagskompetens: *"Utveckla sin förmåga att ta hand om sig själv och skapa en hållbar livsstil"*

Vardagskompetens innebär förmågan att ta hand om sig själv och öka sin självständighet, att skaffa sig redskap att stärka färdigheter som hör samman med både fysiskt och psykiskt välbefinnande, säkerhet och trygghet. Det innefattar också matematiskt tänkande och problemlösning i vardagen, förståelse för och resonemang kring rätt och fel, empati och att respektera sin egen och andras integritet. Dessutom inrymmer kompetensen även förståelse för hållbarhet och vikten av en positiv syn på framtiden. I verksamheten handlar det bland annat om lek, fysisk aktivitet, självständighet i vardagen, lära sig be om och ta emot hjälp, vila och god kost.

D. Digital kompetens: *"Utveckla sin förmåga att kommunicera digitalt"*

Digital kompetens i barnomsorgen innebär att få möjlighet att använda digitala verktyg för informationssökning och kreativt arbete, enklare programmering och att bedöma trovärdigheten i information. Det innebär att man i verksamheten använder digitala verktyg på ett medvetet sätt som gynnar lärande. Kompetensen innebär förmågan att kunna använda digitala verktyg och hantera olika medier samt ha ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt.

E. Lärande och social kompetens: *"En process som leder till utveckling av lärande och hur man förhåller sig till sig själv, sina medmänniskor och sin omgivning"*

Lärande och social kompetens innebär förmågan att förstå sociala koder, att samarbeta, vara lyhörd och att på ett konstruktivt sätt föra fram sina åsikter. Barnet får möjlighet att skapa förtroende och goda relationer samt kunna synliggöra och vara medveten om sitt eget lärande och sin utveckling. Det innefattar också att ha förmågan att effektivt hantera tid och information, hantera konflikter samt att hantera och kontrollera känslor. I verksamheten innebär kompetensen bland annat att lära sig skilja på ditt och mitt, att leka i grupp och bli medveten om och balansera sina styrkor.

F. Kulturell kompetens: *"Utveckla sin förståelse för hur idéer och tankar uttrycks kreativt och förmedlas i olika kulturer"*

Kulturell kompetens innebär att ha inblick i, förståelse och respekt för hur egna och andras idéer och tankar uttrycks och förmedlas i olika kulturer. Bildkonst, drama, musik och rörelse är uttryckssätt som har stor betydelse för lärande och utveckling. I verksamheten innebär det att i leken få sjunga, dansa, fantisera, dramatisera, pröva på olika konstuttryck och skapande, samt få ta del av olika kulturer och traditioner.

G. Entreprenörskompetens: *"Utveckla sin förmåga att reagera på möjligheter och idéer och omvandla dem till nyskapande verksamhet"*

Entreprenörskompetens innebär förmågan att vara kreativ och tänka lösningsorienterat, att ha en initiativförmåga och uthållighet och se sina möjligheter utifrån de styrkor man har. Det innefattar uppfinningsriktighet, datalogiskt tänkande⁹, beslutsamhet och motivation. I verksamheten innebär kompetensen att bland annat att skapa och fantasera och att uthålligt pröva sig fram i olika problemlösningssituationer.

H. Medborgerlig kompetens: *"Utveckla förmågan att uppträda som en ansvarsfull medborgare och delta i samhällslivet"*

Medborgerlig kompetens innebär förmågan att delta, påverka och bidra till ett demokratiskt samhälle och en hållbar framtid. Kompetensen innefattar även förståelse för gemensamma regler och överenskommelser, för de konsekvenser ens egna val och handlingar har och även förståelsen för principerna för hållbarhet och kunskap om samhället. I verksamheten innebär det att visa hänsyn, våga och vilja göra sig hörd, uppleva delaktighet och känna sig värdefull.

2.4 Hållbar utveckling

Den åländska utbildningen ska präglas av hållbarhet, entreprenörskap, digitalisering, flexibilitet, jämlikhet och integration. En bärkraftig samhällsutveckling är en del av det åländska samhällets ursprung.¹⁰

Barnomsorgen ska bidra till att bygga upp barnets positiva framtidstro och fästa uppmärksamhet vid vikten av en hållbar livsstil. Hållbarhet ska utifrån barnets utvecklingsnivå genomsyra hela barnomsorgens verksamhet. Barnet ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur olika val som människor gör bidrar till eller hindrar en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig. Detta då barn växer upp med snabba förändringar i sin omvärld.

2.6 Planering, utvärdering och utveckling

Barnet ska ges möjlighet att delta i planeringen av barnomsorgens verksamhet och i valet av arbetssätt. Detta främjar barnets delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av förmågan att ta initiativ och ansvar. Barnets lärande gynnas av att barnet får vara delaktigt i hela sin lärandeprocess och vet vad som förväntas. Verksamheten utvecklas av pedagogerna tillsammans med barnen.

Pedagogisk utvärdering i barnomsorgen har två syften: den används som en del i planeringen och utvecklingen av den pedagogiska verksamheten och för att stödja barnets utveckling och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av all observation, dokumentation och reflektion, vilken görs av pedagogerna tillsammans med barnen.

Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt och ett kollaborativt arbetssätt. Det innebär att pedagogerna är nyfikna på barnets utforskande av olika fenomen samt barnets frågor som väcks i samband med utforskandet. Det som händer mellan barnet, pedagogerna och den pedagogiska miljön i verksamheten dokumenteras med hjälp av till exempel foto, film eller papper och penna, vilket hjälper till att synliggöra barnets utveckling och lärandeprocess.

⁹ Datalogiskt tänkande innebär logiskt tänkande, en förmåga att känna igen mönster, bryta ner problem och sortera bort detaljer.

¹⁰ För mera information se; www.barkraft.ax

Dokumentationen blir pedagogisk genom reflektion, vilken skapar förbindelser mellan det som har hänt, nuet och det som är på väg att hända. Reflektion är därför ett viktigt begrepp inom pedagogisk dokumentation och handlar om pågående föränderliga tankeprocesser.

Systematiskt kvalitetsarbete

Kommunen ska följa upp och utvärdera barnomsorgen i kommunen. Utvärdering och utveckling av barnomsorgens kvalitet kan struktureras med hjälp av olika kvalitetsmodeller. En kvalitetsmodell kan ge stöd i självutvärdering och kvalitetsledning samt fungera som verktyg för en strukturell och innehållsmässig utvärdering av barnomsorgen¹¹.

Landskapsregeringen har det övergripande ansvaret för utvecklingen av barnomsorgen. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet för barnomsorgen.

¹¹ För inspiration och mer information se: Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet. Nationella centret för utbildningsutvärdering, publikationer 3:2019.

3. BARNOMSORGENS RIKTLINJER OCH VÄRDEN

3.1 Verksamhetskultur och värdegrund

Verksamhetskulturen ska främja en trygg, säker, hälsosam och inspirerande miljö med arbetsro.¹² Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att tidigt identifiera hinder för utveckling och lärande och att sätta in stödfunktioner i förebyggande syfte. Undervisning och fostran är inkluderande och ordnas i samarbete med vårdnadshavarna¹³. Varje barn har rätt till lärande som kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. God omsorg är grunden för barnets välmående och lärande och är en viktig del i den dagliga verksamheten. Barnet ska bemötas utifrån sina egna förutsättningar, erfarenheter, upplevelser och tankar.

Värdegrunden för barnomsorgen baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barns rättigheter, landskapslagen om barnomsorg och grundskola och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det innebär att barnets bästa ska komma i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras. FN:s barnkonvention ger juridisk grund för barnomsorgens verksamhet.

Verksamheten i barnomsorgen syftar till att främja alla barns utveckling och lust att lära. Verksamheten ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som samhället vilar på. Pedagogerna har en viktig roll som påverkare och ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen, samt solidaritet mellan människor.

3.2 Jämlikhet, demokrati och normkreativt förhållningssätt

Barnomsorgen har sin grund i det åländska samhällets demokratiska värderingar där utgångspunkten är jämlikhet och alla människors lika värde. Barnomsorgen ska främja förståelse för andra människor och stödja utvecklingen av empatisk förmåga. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för gemenskap och en positiv inställning till utveckling i samhället.

Barnomsorgen arbetar utgående från ett normkreativt förhållningssätt, vilket innebär att vara medveten om, synliggöra och sträva efter att förändra normer som begränsar människors handlingsutrymme, bidrar till diskriminering och strider mot de mänskliga rättigheterna. Barnomsorgen ska aktivt motverka kränkande handlingar och intolerans och pedagogerna ska vara goda förebilder.

Ett normkreativt arbetssätt har en främjande del, där pedagogerna arbetar för att varje barn ska känna sig representerat och respekterat och en ingripande del där pedagogerna ska agera vid uteslutning eller andra osakligheter som kan kopplas till diskrimineringsgrunderna¹⁴.

¹² Verksamhetskulturen omfattar handlingssätt, beteendemönster och värden, principer och kriterier som verksamhetens kvalitet vilar på. Verksamhetskulturen omfattar enhetens historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Det är viktigt att skapa och utveckla en gemensam verksamhetskultur som bygger på principerna som läroplanen beskriver.

¹³ LL om barnomsorg och grundskola, 3 §, del I.

¹⁴ LL om barnomsorg och grundskola, 5 § del I.

3.3 Den pedagogiska miljön

Mångsidiga och välfungerande lärmiljöer främjar trygghet, inlärning och utveckling. Barnets idéer ska tas tillvara och synliggöras i lärmiljöerna.

Lärmiljöer innefattar de lokaler, platser, grupper och aktiviteter där lärandet sker, såväl inne som ute. I lärmiljöerna inkluderas också redskap, tjänster och material som används i verksamheten. Utöver det ska barnets egna erfarenheter, kunskaper, intressen och individuella behov beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma och ge barnet möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär.

3.4 Pedagogernas roll

Alla som arbetar i barnomsorgen ska vara goda förebilder och följa de riktlinjer och värden som läroplanen anger. Pedagogerna ska bidra till att genomföra barnomsorgens uppdrag, vilket är att främja utveckling och lärande samt erbjuda barnet trygg omsorg.

Pedagogerna arbetar för förverkligande av barnomsorgens mål inom de olika lärområdena. De ska aktivt och medvetet påverka och stimulera barnet att efterhand omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

I pedagogernas yrkeskompetens ingår att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat att hålla sig uppdaterad inom sitt yrkesområde, att kunna se barnets initiativ och känslotillstånd och flexibelt anpassa sitt agerande därefter. Pedagogernas roll är att stödja barnet i att pröva och använda olika arbetssätt i mindre och större grupper samt självständigt.

Pedagogerna bidrar till att barnet utvecklar en förståelse för sig självt och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska utgöra grunden för pedagogiken. Pedagogerna ska ta tillvara barnets tankar och idéer för att skapa variation i lärandet.

3.5 Mångsidiga arbetssätt

Leken ska alltid vara barnomsorgens främsta pedagogiska metod. Det finns en lekdimension i lärandet och en lärandedimension i leken. Barnomsorgens uppdrag och mål samt barnets ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka sig inom de olika konstformerna.

Barnomsorgen ska ta tillvara vardagsrutiner för att stödja och utveckla barnets kunskaper och färdigheter. Arbetssätten ska vara mångsidiga och vara både verktyg och föremål för lärandet. Barnet ska vara delaktigt i planeringen och i valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. Barnet ska få möjlighet att utforska sin omgivning med alla sina sinnen och hela sin kropp.

3.5 Barnets styrkor lyfts genom positiv pedagogik

Positiv psykologi är en gren inom psykologin och en vetenskap som intresserar sig för hur faktorer, styrkor och personlighetsdrag påverkar vårt välmående. Positiv psykologi definieras som ett komplext tillstånd och handlar inte bara om att känna glädje eller lycka. Grundtesen är att det finns fem huvudfaktorer som är indikatorer på människors välbefinnande. De har förkortats **PERMA**¹⁵:

¹⁵ Seligman Martin, amerikans professor och känd pionjär inom positiv psykologi.

Fagerlund, Åse, FD, PsI. www.positivpsykologi.fi

- **Positiva känslor** - individens positiva känslotillstånd såsom glädje eller att känna sig tillfreds.
- **Engagemang och flow** - hur engagerad individen är i olika aktiviteter.
- **Goda Relationer** - välbefinnande uppstår mycket ofta tillsammans med andra människor. Människor med rika sociala relationer mår bättre än andra.
- **Meningsfullhet** - att känna mening i livet är viktigt och är till stor del en subjektiv upplevelse. Vad som upplevs som meningsfullt av en individ behöver inte göra det för en annan.
- **Arbete väl utfört** - att lyckas med något är en viktig pusselbit för att känna riktigt välbefinnande.

Utgående från den positiva psykologin kan konkreta verktyg för positiv pedagogik skapas, där fokus ligger på hur man kan ta tillvara barnets styrkor, motivation och glädje i lärandet. Positiv psykologi ska genomsyra verksamheten med målet att stödja och utveckla den psykiska hälsan och välbefinnandet hos barn och vuxna.

3.6 Samarbete

Barnomsorgen ska främja olika former av samarbete för att gynna barnets utveckling, lärande och delaktighet.

Barnomsorgen ska skapa förtroendefulla relationer med vårdnadshavarna som bär huvudansvaret för barnets fostran, lärande och utveckling. Vårdnadshavarnas kännedom om det egna barnet ska tillsammans med pedagogernas yrkesmässiga kunskaper och erfarenhet, ligga till grund för en respektfylld dialog med barnets bästa för ögonen. Barnets och vårdnadshavarnas livsåskådning ska beaktas och respekteras i planeringen av barnomsorgsverksamheten.

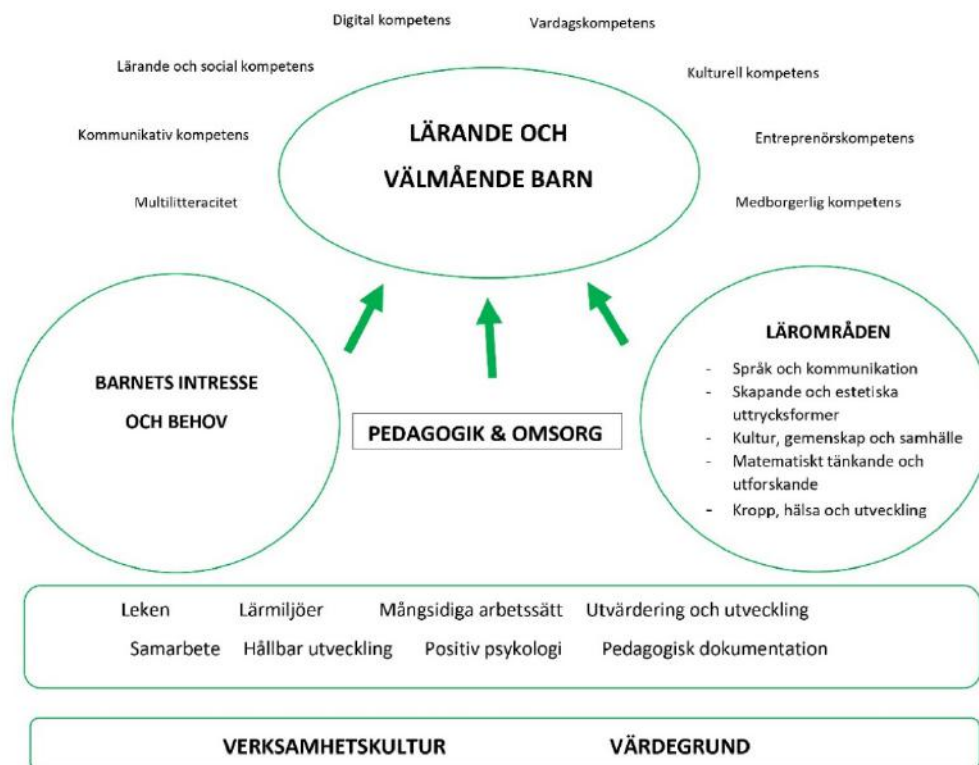
Barnomsorgen ska samarbeta med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av aktörerna känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. En tidig identifiering av barnets behov av stöd är viktigt och pedagogernas observationer är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga utveckling och lärande.

För att få till en helhetsskapande verksamhet i barnomsorgen kan samarbete ske även med andra aktörer i samhället. Barnomsorgen kan nyttja resurser i närsamhället genom att besöka andra verksamheter och bjuda in externa sakkunniga, till exempel biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen och andra aktörer i närmiljön.

Samarbetet med skolan beskrivs närmare under punkt 4.2.2.

4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Den pedagogiska verksamheten ska, i samverkan mellan barn och pedagoger, förverkligas genom en helhetsskapande metod med mål att främja barnets lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens.

Bilden ska läsas nerifrån och upp. Värdegrunden och verksamhetskulturen utgör basen för verksamheten. All verksamhet ska bygga på en verksamhetskultur som omfattas av barnomsorgens värdegrund. Verksamheten ska omfatta pedagogiska lärmiljöer och mångsidiga arbetssätt samt vara inspirerad av positiv psykologi och hållbar utveckling. Barnets intressen och behov ska tillsammans med lärområdena utgöra utgångspunkten för planeringen av verksamheten. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är kompetenta och närvarande pedagoger, systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling.

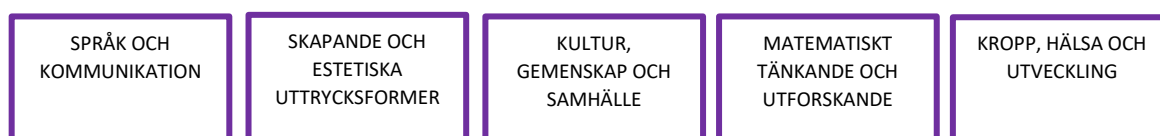
För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas utarbetas.

4.1 Lärområden i barnomsorgen

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll.

Lärområdena styr hur pedagogerna tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet med tematisk inriktning. Kärnan i barnomsorgspedagogiken är att insikter och förmågor alltid övas och utvecklas i ett naturligt sammanhang genom leken. Arbetet med olika teman i verksamheten ska utgå från barngruppens intressen och kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter och dagliga samtal.

Lärområdena är indelade i fem likvärdiga helheter. Fördjupningsmålen för förundervisningen beskrivs i kapitel 4.2.

Språk och kommunikation

Barnomsorgen har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnets språkliga kunskaper och färdigheter samt språkliga identitet¹⁶. Språklig uttrycksförmåga behövs för att kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. Systematisk språkträning enligt en validerad metod gynnar barnets språkutveckling och bör tillämpas i verksamheten från tidig ålder. Den språkliga miljön ska vara berikande och möjliggöra en dialog där alla barn kan delta. Tillgång till och användning av litteratur är en viktig ingrediens i den språkliga miljön.

Barnomsorgens mål

- Väcka barnets språkliga intresse
- Ge barnet möjlighet att genom systematisk språkträning utforska språket
- Öka barnets språkförståelse
- Stödja barnets utveckling av ett rikt ordförråd
- Ge barnet möjlighet att få lyssna, uttrycka sig och öva taltur
- Hjälpa barnet att sätta ord på sina tankar och återberätta
- Erbjuder olika sätt att kommunicera på såsom tecken, bildstöd och sociala berättelser
- Ge barnet möjlighet att uttrycka och kommunicera känslor

¹⁶ Språket är en viktig del av vår identitet. Med hjälp av språket tänker vi på, talar vi om, förklarar vi för oss själva och för andra hur vi uppfattar omvärlden. Det är viktigt att språket är adekvat som verktyg för att bygga upp oss själva.

Skapande och estetiska uttrycksformer

Barnomsorgen har som uppdrag att systematiskt stödja utvecklingen av barnets musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga och att låta barnet bekanta sig med traditioner, kulturarv och olika konstarter. Barnet ska ges möjlighet att prova på olika uttrycksformer på ett kreativt sätt.

Att uppleva olika konstformer främjar barnets förutsättningar för lärande, sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld.

Barnomsorgens mål

- Ge barnet möjlighet att använda och utveckla sin fantasi
- Erbjud barnet möjlighet att sjunga, skapa musik och använda instrument
- Erbjud barnet möjlighet att uttrycka sig genom bildkonst och slöjd
- Inspirera barnet att uttrycka sig verbalt och kroppsligt med hjälp av till exempel drama, dans, lek och rörelse
- Ge barnet möjlighet att uppleva kulturutbudet i närmiljön

Kultur, gemenskap och samhälle

När barnet börjar i barnomsorgen blir livsmiljön utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnet också andra sätt att tänka och handla. Livsåskådning i barnomsorgen innebär att man bekantar man sig med olika religioner och åskådningar. Barnomsorgens uppdrag är att utveckla barnets förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: etiskt tänkande, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media.

Barnomsorgens mål

- Främja barnets förmåga till samarbete och hänsyn
- Hjälpa barnet att skapa och upprätthålla relationer
- Främja kunskap om närmiljön och åländsk kultur och traditioner
- Informera om vikten av att ta hand om naturen, hållbarhet och återvinning
- Ge barnet möjlighet att demokratiskt delta och förmedla sina åsikter
- Stödja barnets förmåga att förstå rätt och fel, samt hur de egna valen påverkar andra
- Stödja barnet förmåga att visa hänsyn och utveckla sin empati
- Medvetandegöra människors olikheter och lika värde
- Låta barnet använda digitala verktyg på ett medvetet sätt som främjar lärande
- Låta barnet pröva på digitala verktyg och reflektera över innehåll och trovärdighet
- Låta barnet bekanta sig med regler för hur man för sig säkert i trafiken
- Låta barnet bekanta sig med olika religioner och åskådningar (Landskapsregeringen ger närmare anvisning angående livsåskådning i barnomsorgen)

Matematiskt tänkande och utforskande

Barnomsorgen har som uppdrag att ge barnet möjlighet att utforska, strukturera och förstå sin omgivning. Barnet uppmuntras att röra sig i naturen och den byggda miljön¹⁷. Barnomsorgen stödjer utvecklingen av barnets matematiska tänkande och stärker en positiv inställning till matematiken.

Barnomsorgens mål

- Väcka barnets matematiska intresse och uppmärksamma matematiken i vardagen och den omgivande miljön
- Befästa grundläggande matematiska begrepp hos barnet
- Erbjud barnet erfarenhet av att experimentera, konstruera, laborera, mäta och väga
- Uppmärksamma tekniska lösningar i vardagen
- Visa hur man sorterar, klassificera och hitta mönster
- Bekanta sig med tidsbegrepp

Kropp, hälsa och utveckling

Barnomsorgen har som uppdrag att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och främjar fysisk aktivitet. Barnet uppmuntras till utveckling mot ett mer självständigt jag. Barnomsorgen ska inspirera till rörelseglädje hos barnet men också berätta för barnet om vikten av, samt ge möjlighet till, vila och återhämtning. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktigt för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande.

Barnomsorgens mål

- Låta barnet lära känna sin egen kropp och dess fysiska förutsättningar. Det innefattar bland annat kroppsuppfattning, kondition, koordination, öga-handkoordination och grundläggande motoriska färdigheter
- Stärka barnets självkänsla och självständighet
- Medvetandegöra barnet om sin egen och andras kroppsliga integritet
- Främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja hälsosamma matvanor
- Lyfta vikten av rörelse och återhämtning
- Utveckla fin- och grovmotoriken hos barnet i både fri och styrd lek

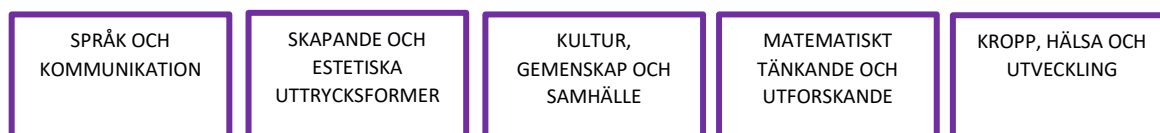
¹⁷ Den byggda miljön omfattar hela den fysiska miljön som människan omformat för sina behov: byggnader och gårdsområden, åkrar och ekonomiskogar, trafikleder och stationer, bostadsområden och stadskärnor.

4.2 Lärområden i förundervisningen

Lagen om barnomsorg och grundskola ger rätt till avgiftsfri förundervisning under minst 20 timmar per vecka under året innan läroplikten inleds. Syftet är att förbereda barnet för fortsatt utbildning.

Förundervisningen ska utgå från barnet och stärka barnets positiva självbild och barnets uppfattning om sig själv som lärande individ. Förundervisningen är integrerad med den övriga verksamheten.

I förundervisningen görs en skolförberedande fördjupning inom de tidigare presenterade lärområdena för hela barnomsorgstiden. Leken är fortsättningsvis det centrala arbetssättet även i förundervisningen som ska genomföras tematiskt.

Språk och kommunikation

Förundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnets språkliga färdigheter från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mer detaljerad förståelse av språkets struktur och form. Det centrala är att väcka barnets intresse och nyfikenhet för talat språk och för kommande läs- och skrivinläring.

Förundervisningens mål

- Utveckla barnets förmåga att fråga och ifrågasätta, dra slutsatser av och bedöma vad som sägs
- Hjälpa barnet att inse vikten av att kunna läsa och skriva
- Fördjupa den systematiska språkträningen genom fokus på språkets uppbyggnad av ord, stavelser och ljud
- Ge barnet möjligheter att på ett lekfullt sätt producera egna berättelser
- Låta barnet träna på att använda penna och skriva
- Låta barnet bekanta sig med digitala verktyg

Skapande och estetiska uttrycksformer

Förundervisningens uppdrag är att låta barnet uppleva och uttrycka sig inom olika konstformer, vilket främjar barnets förutsättningar för lärande, sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld.

Förundervisningens mål

- Låta barnet träna på sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt och fördjupa sina kunskaper om konstruktioner, material och tekniker i slöjd genom att till exempel modellera, sy, bygga och snickra
- Uppmuntra barnen att tolka och beskriva sina tankar om konstverk, mediebilder, objekt i naturen osv.

Kultur, gemenskap och samhälle

Förundervisningens uppdrag är att reflektera över etiska val i vardagen, att utveckla och stärka barnets sociala färdigheter. Förundervisningen strävar till att ge barnet förståelse för att alla människor är en del av samhället.

Förundervisningens mål

- Aktivt stödja utvecklingen av barnets sociala kompetens (kamratskap, lekfärdigheter, samarbetsförmåga och gruppsamhörighet)
- Lyfta frågor kring demokrati och medbestämmande
- Bekanta sig med barnets rättigheter utgående från FN:s barnkonvention
- Skapa gemensamma förhållningsregler för verksamheten
- Uppmuntra barnet att reflektera över olika livsfrågor tillsammans med andra

Matematiskt tänkande och utforskande

Förundervisningens uppdrag är att fördjupa barnets matematiska kunskaper och intresse för matematik.

Förundervisningens mål

- Ge barnet möjlighet att på ett utforskande sätt utveckla sina matematiska färdigheter
- Fördjupa och stärka barnets grundläggande kunskap om matematiska begrepp
- Fördjupa och stärka barnets sifferkännedom i talen 1–10, antalsuppfattning och kunskap om tallinjen och ordningstalen
- Låta barnet arbeta fördjupande med tidsbegreppen såsom dygntider, datum och klockan
- Låta barnet bekanta sig med enklare programmering
- Ge barnet möjlighet att dra slutsatser och fundera över orsakssammanhang
- Handleda barnet i olika sätt att söka information

Kropp, hälsa och utveckling

Förundervisningens uppdrag är att fortsättningsvis uppmuntra till en livsstil som värnar om barnets hälsa, välbefinnande, integritet och självständighet.

Förundervisningens mål

- Hjälpa barnet att utveckla sina sociala färdigheter såsom att i vardagen umgås med kompisar, ta hänsyn till andra och identifiera och behärska känslor
- Förbereda barnet på att klara sig självständigt i skolan såsom personlig hygien samt att hantera måltidssituationer och hålla reda på sina saker
- Informera barnet om rätten till ett tryggt liv, respektfullt bemötande och integritet
- Betona vikten av att be om och söka hjälp vid behov samt handla tryggt och säkert i vardagssituationer
- Ge barnet möjlighet att träna sin koncentration i ledda och fria aktiviteter
- Låta barnet öva på att förstå och följa instruktioner
- Ge barnet möjlighet att hitta strategier för det egna lärandet

4.2.2 Samarbete med skolan

Förundervisningen och grundskolan ska på ett förtroendefullt sätt samverka med varandra för att stödja elevens utveckling, livslånga lärande och skapa en innehållsmässig kontinuitet. Barnet i förundervisningen ska få bekanta sig med grundskolans nybörjarundervisning och den kommande skolmiljön.

Under året då barnet deltar i förundervisningen görs särskilda observationer inför barnets skolstart. Rutinerna för förundervisningens och skolans samarbete framgår i observationsmaterialets flödesschema. Materialet är ett för barnomsorgen gemensamt observationsmaterial, som kontinuerligt används av pedagogerna. Det skapar möjlighet att individualisera bemötandet av barnet, lyfta barnets styrkor och ge barnet det stöd som det behöver. Materialet kan användas som grund för utvecklingssamtal med vårdnadshavarna.

Barnomsorgen överför information till skolan så att de kan planera inför barnets skolstart på bästa sätt. Denna överföring av information kräver vårdnadshavarnas skriftliga samtycke.

Skolberedskap

Tidpunkten för skolstarten kan variera och vid behov kan barnets beredskap att börja i skolan övervägas. Här beaktas barnets sociala och emotionella mognad samt även kognitiv, språklig, matematisk, kroppslig och motorisk mognad. En viss självständighet i vardagssituationer samt intresse och nyfikenhet för lärandet underlättar skolstarten.

Speciallärarna i barnomsorgen genomför en skolberedskapsobservation och hänsyn tas till relationen mellan barnets beredskap och vad ett eventuellt uppskovsår i daghemmet kunde ge. Då alternativ diskuteras och övervägs ska vårdnadshavarna informeras i ett så tidigt skede som möjligt.

Vid skoluppskov uppgörs en individuell plan för barnets fortsatta lekande och lärande i barnomsorgen.

Vid en eventuell tidigarelagd skolstart ska vårdnadshavaren lämna in en ansökan till ansvarig nämnd i kommunen. Till en sådan ansökan bifogas ett pedagogiskt utlåtande från barnomsorgen och en utredning av skolpsykolog.

5. STÖD FÖR BARNES UTVECKLING OCH LÄRANDE

Barnomsorgen ska bereda gynnsamma förutsättningar för barnets allsidiga utveckling genom att på olika sätt arbeta förebyggande och genom att erbjuda olika stödåtgärder. Barnet har rätt till en trygg pedagogisk miljö och till stöd för sin utveckling och sitt lärande. De olika insatserna kan ordnas gemensamt eller individuellt. Förverkligandet av stöd utgår alltid från barnets behov och förmåga. Alla barn ska, utgående från sina förutsättningar, få positiva erfarenheter och upplevelser av lärande så att deras självkänsla stärks.

5.1 Barnhälsa

Barnhälsan ska alltid utgå från barnets bästa. Målet är att barn- och elevhälsan som helhet, ska sträcka sig från barnomsorgen genom hela grundskolan, och ha samma grundläggande mål, uppdrag och princip för genomförandet. Inom barnomsorgen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier¹⁸. Barnhälsan ska arbeta förebyggande och främjande och upprätthålla barnens utveckling och lärande, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande. Barnhälsan ska arbeta för att säkerställa tidigt stöd för den som behöver det och främja samarbete med barnens familj och andra närstående.

Varje barnomsorgsenhet ska ha en barnhälsoplan. Landskapsregeringen utfärdar närmare anvisningar om vad planen ska omfatta.

5.2 Arbetsgången inom stöd för utveckling och lärande

Stöd för barns utveckling och lärande kan ordnas på tre olika nivåer – *allmänpedagogiskt*, *specialpedagogiskt* och *mångprofessionellt stöd*. Stödet kan ges på olika nivåer beroende på barnets behov. Stödbehovet ska regelbundet följas upp och vid behov anpassas genom att stödet ökas eller minskas¹⁹.

¹⁸ LL om barnomsorg och grundskola, 5 §, del I. FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF (1989).

¹⁹ LL om barnomsorg och grundskola, 7 kap., del II.

Allmänpedagogiskt stöd

Det allmänpedagogiska stödet är en del av den dagliga pedagogiska verksamheten och riktar sig till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling. Allmänpedagogiskt stöd innebär att alla barn ska få ett individanpassat bemötande inom ramen för det allmänpedagogiska arbetet. Allmänpedagogiskt stöd ges av pedagogerna i verksamheten. Pedagogerna ska använda olika pedagogiska metoder så att varje barn ska bemötas på det sätt som bäst gynnar det.

Specialpedagogiskt stöd

Specialpedagogiskt stöd ges då barnets behov av utökat stöd är regelbundet och då situationen kräver stöd av speciallärare i barnomsorgen. Specialpedagogiskt stöd ges när det allmänpedagogiska stödet inte är tillräckligt och barnet ska få det i den omfattning som det behöver. Vårdnadshavarna eller personalen kan begära att barnets behov av stöd utreds. Utredningen görs av en speciallärare i barnomsorgen i samråd med vårdnadshavarna. På basen av utredningen fattas beslut om specialpedagogiskt stöd. Stödinsatserna ska utformas i samråd med barnets vårdnadshavare och en individuell plan för barnets specialpedagogiska stöd görs upp. Specialläraren inom barnomsorgen gör upp den individuella planen, vilken ska utvärderas kontinuerligt, minst två gånger per år.

Mångprofessionellt stöd

Om ett barn är i ytterligare behov av specialpedagogiska stödåtgärder ska specialpedagogiskt stöd ges som en del av ett mångprofessionellt stöd. Inom mångprofessionellt stöd är det specialpedagogiska stödet och kontakten med specialläraren i barnomsorgen mer omfattande och intensifierat. En individuell plan för barnets specialpedagogiska stöd i barnomsorgen görs även här upp av specialläraren i barnomsorgen och utvärderas kontinuerligt, minst två gånger per år.

I ett mångprofessionellt stöd kan det även ingå stödtjänster från hälso- och sjukvården samt sociala stödtjänster. Mångprofessionellt stöd planeras och följs upp genom samarbete mellan vårdnadshavarna, BUF-teamet (barnhabiliteringen vid Ålands hälso- och sjukvård), barnomsorgen eller andra aktuella instanser.

Landskapsregeringen utfärdar närmare anvisningar angående det specialpedagogiska stödet.

5.3 Stöd till barn med annat modersmål än svenska

Barnomsorgen ska stödja barn med annat modersmål än svenska och ge dem en god grund för sin kulturella och språkliga identitet. Barn med annat modersmål ska få ett intensifierat pedagogiskt stöd att utveckla sina kunskaper i svenska. Detta stöd kan förverkligas i den ordinarie verksamheten så att barnet ägnas särskild uppmärksamhet, uppmuntras och utmanas att använda språket vid samtal och i lek. Utöver extra stöd i den ordinarie verksamheten kan barnet få utökat stöd individuellt eller i mindre grupper.

6. FRITIDSHEMSVERKSAMHET

Fritidshemsverksamheters personal och anordnare av verksamheten behöver även bekanta sig med denna läroplans del 2 och 3, eftersom verksamheten i fritidshemmet bygger på samma värdegrund, uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer som för övriga barnomsorgen. Denna del, om fritidshemsverksamheten, kompletterar del 2 och 3 genom att förtydliga syftet och målet med, och det centrala innehållet i verksamheten.

6.1 Beskrivning av fritidshemsverksamhet

Syfte med verksamheten

Deltagande i fritidsverksamheten är frivillig och sker dagtid under skoldagar. Syftet med fritidshemsverksamheten ur en samhällelig utgångspunkt är att erbjuda barnet en trygg uppväxtmiljö, att stödja hemmet och skolan i att främja barnets förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnets sociala färdigheter och sunda självkänsla. Verksamheten ska främja barnets välmående, och delaktighet i samhället samt förebygga utanförskap.

Verksamhetens syfte uppfylls genom:

- Att erbjuda barnet ledd verksamhet
- Att stödja barnets uppväxt och utveckling
- Att stödja barnets skolgång och lärande
- Att ge social bekräftelse och ingripa tidigt vid behov av stöd

Verksamhetens mål

Fritidshemsverksamhetens mål är att:

- erbjuda en trygg omsorg och en meningsfull fritid för barnet dagtid under skoldagar
- stödja barnet i utvecklingen av självständighet och att kunna ta vara på sig själv
- stödja barnets sociala, känslomässiga och etiska utveckling
- erbjuda barnet en mångsidig och stimulerande miljö
- ge barnet möjlighet till vila och återhämtning
- ge barnet möjlighet till att reflektera över och bearbeta händelser under skoldagen och barnets egna upplevelser

Verksamhetens centrala innehåll

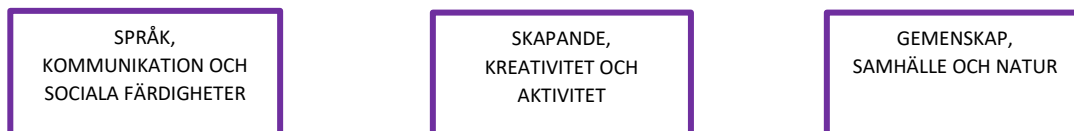
Omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet i fritidshemsverksamheten. Verksamheten ska erbjuda barnet ett mångsidigt utbud av aktiviteter och barnen ska få vara delaktiga i planerandet. Lärandet i fritidshemmet ska vara upplevelsebaserat och utgå från barnets behov, intressen och initiativ. Verksamhetens innehåll ska främja barnets fantasi och förmåga att lära tillsammans med andra.

När innehållet planeras och väljs ska särskild uppmärksamhet ägnas åt lek, skapande verksamhet och positiva upplevelser som utifrån barnens ålder stöder deras uppväxt och utveckling. Att röra på sig och vara ute samt möjligheten av att koppla av och vila är viktigt att ta i beaktande i planeringen av

verksamheten. Verksamheten ska erbjuda socialt samspel som stöder barnets uppväxt och utveckling, upplevelser av glädje och avkoppling, estetiska upplevelser och en möjlighet att utveckla olika färdigheter.

Områden inom verksamheten

Fritidshemsverksamheten kan bestå av följande helheter:

Språk, kommunikation och sociala färdigheter

- o att samtala om dagen
- o ha tillgång till olika former av litteratur
- o hålla gemensamma måltider och aktiviteter
- o utföra vardagssysslor och träna på praktiska färdigheter
- o stödja barnet i utvecklingen av självständighet

Skapande, kreativitet och aktivitet

- o ha tillgång till olika former av spel och pyssel
- o ge möjlighet till att ägna sig åt olika typer av skapande aktivitet som att måla, rita, arbeta med lera
- o reservera tid för utevistelse och fysisk aktivitet och även ge möjlighet att pröva på olika typer av aktiviteter
- o låta barnet ägna sig åt mera långsiktiga kreativa projekt, endera gemensamma eller egna

Gemenskap, samhälle och natur,

- o använda digitala medel på ett ansvarsfullt sätt
- o ta del av media och diskutera kring innehållet
- o samtala om vad som händer i omvärlden
- o göra studiebesök, besöka kulturella platser i närmiljön i mån av möjlighet
- o diskutera kring hållbar utveckling och dess betydelse

6.2 Utvärdering av verksamheten

Barnet ska ges möjlighet att delta i planeringen av fritidshemmet och i valet av genomförandesätt, eftersom det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnet är med och funderar över hur dagen ska se ut och målsättningarna med aktiviteterna. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans. Verksamheten och genomförandesätten i fritidshemsverksamheten ska utvecklas tillsammans med pedagogerna, barnen och vårdnadshavarna.

6.3 Fritidshemsverksamhet för barn med stöd för lärande och skolgång

Elever i grundskolan har rätt till stöd för växande och lärande genast när behov uppstår. Stödet delas in i allmänpedagogiskt stöd, specialpedagogiskt stöd och mångprofessionellt stöd. Viktigt att komma ihåg är att barn i fritidshemsverksamhet erhåller stödet från skolan ²⁰.

Fritidshemsverksamhet för barn i behov av särskilt stöd ordnas om möjligt med den övriga verksamheten. Fritidshemmets personal ska samarbeta nära med skolan, elevhälsan och övriga samarbetspartners som tillsammans ska stödja barnets helhetsmässiga välbefinnande och skolgång.

²⁰ Se LL om barnomsorg och grundskola 5 kap, del III. Se kapitel 6; *Stöd för lärande och skolgång*, i den allmänna delen av "Läroplanen för grundskolorna på Åland".

TILL ÅLANDS LANDSKAPSREGERING

1. Redogörelse för ärendet

Ålands landskapsregering har 16.12.2020 inkommit med en remissbegäran gällande utkast för den nya läroplanen för barnomsorgen i landskapet Åland (ÅLR 2020/9838). Landskapsregeringen ber kommunerna att lämna in synpunkter gällande läroplanen senast 15.3.2021.

Läroplanen är tänkt att träda i kraft 1.8.2021.

Läroplanen ska komplettera och konkretisera barnomsorgens målsättningar enligt landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola. Läroplanen ska främja barnets livslånga lärande, arbetet med den pedagogiska verksamheten och stödja utveckling och lärande. Målet med läroplanen är att ge en likvärdig utgångspunkt inför skolstarten för alla barn på Åland. Läroplanen är ett arbetsverktyg för pedagoger i utformningen av den pedagogiska verksamheten.

2. Utlåtande

2.1. Allmänna synpunkter

Allmänt kan konstateras att planen är bra upplagd, har bra struktur och är lättläst. Positivt är även det tydliga upplägget av lärområdena i barnomsorgen med specifika mål för verksamheten. Läroplanen träder i kraft från och med 1.8.2021 och är avsedd för hela barnomsorgens verksamhet.

Barnomsorgen har som uppdrag att skydda och främja barnets rätt till en god och trygg barndom. Barnomsorgen består av pedagogik och omsorg och lägger grunden till det fortsatta lärandet. En uppdaterad läroplan som följer den nya landskapslagen om barnomsorg och grundskola är nödvändig för att förenhetliga barnomsorgen och förundervisningen i landskapet Åland.

2.2. Detaljsynpunkter

2.2.1. 2. Barnomsorgens uppdrag och allmänna mål

Ändra ordet verksamheten till barnomsorgen på alla platser i texten.

Osäkert om det kursiva vid varje rubrik är citat någonstans ifrån?

2.2.2. 3. Barnomsorgens riktlinjer och värden

3.6 Samarbete

Man bör i tredje stycket ändra rådgivningspersonalen till barnrådgivning.

2.2.3. 4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten

Bilden på sida 13 upplevs som mycket svårtolkad och oklar. Förklaringen om att den ska läsas nerifrån och upp bör komma innan bilden, om den måste finnas. Om bilden behöver en förklaring i textform är det ingen bra bild.

Matematiskt tänkande och utforskande

Vardagsmatematik och utforskande av fysiska fenomen saknas i texten och texten bör kompletteras med detta.

2.2.4. 4.2.2 Samarbete med skolan

Texten upplevs som halvfärdig när man försöker beskriva det gamla "Axet", texten bör formuleras om för att passa både nu och om några år då vi förhoppningsvis har ett annat material att utgå ifrån, även om vi idag inte vet hur det kommer att utformas bör texten här säkra för vilket/vilka material vi än kommer att ha i framtiden.

2.2.5. 5.1 Stöd för barns utveckling och lärande

5.1 Barnhälsa

Det bör förtydligas att det är teamet inom barnhälsan som menas och inget annat.

Specialpedagogiskt stöd

Tidigare i texten specificerades redan att alla nämns som pedagoger, varför nämner man nu plötsligt dem som personalen?

Blandar användningen av speciallärare i/inom barnomsorg: bör ändras för tydligheten.

2.2.6. 6. Fritidshemsverksamhet

Här nämner man personal istället för pedagoger, ändra begrepp så att det är lika i hela läroplanen.

Det borde förtydligas om det kan eller ska?

Hur ska kommuner med små enheter tänka kring fritidsverksamheten när den är i samma hus och verksamhet som barnomsorgen?

Hur ska vi kunna uppfylla kraven som ställs?

Vi har inte någon separat personal för de båda verksamheter som är under samma tak, dvs. ingen som kan arbeta med skolbarnen utan att de barn som går på daghemmet också är med.